

VERSLAG van de digitale vergadering van de Statencommissie Ruimte, Groen en Water Op 24 maart 2021

Voorzitter:

mr. S.F. van Ulzen

Aanwezig: I. Bouabid (lijst Bittich), E.J. Broere-Kaal (PVV), drs. E.H.R. Dinklo (JA21), M. van Elteren (GroenLinks), drs. J. Germs (50PLUS), J.C.A.M. van Gilse BSc (VVD), N. de Haan-Mourik (ChristenUnie), J.A. de Harder (ChristenUnie), F. Hazeleger (SGP), K. de Heer (ChristenUnie), drs. B.C. de Jager (VVD), M. de Jong (GroenLinks), H.J. Keller (PvdD), N.A. Krijgsman (PvdA), P. Kroon (GroenLinks), G.G.J. Mulder (PvdA), W. van der Steeg (PvdD), T. Schipper (SP), H.O. Suna (PvdA), T.M.S. Vrieling (GroenLinks), C. Westerlaken (CDA) en ir. M. de Widt (D66)

Namens GS aanwezig: ir. R. van Muilekom (gedeputeerde), mr. drs. H.G.J. Bruins Slot (gedeputeerde) en ir. H.P. van Essen (gedeputeerde)

Van ambtelijke zijde aanwezig:

M.L. Engelsman (griffier), E. Ijsbrandij en R. Schotsman (Notuleerservice Nederland)

---

1 **OPENING EN ALGEMEEN**

1.1 **Opening**

De voorzitter, mevrouw Van Ulzen, opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom.

De vergadering is helaas wederom digitaal en de voorzitter hoopt dat dat binnenkort weer anders wordt. De agenda is redelijk vol en de voorzitter zal de vergadering om 17.00 uur afsluiten en ze hoopt dan dat de gehele agenda is doorlopen. Spreker stelt dat de medewerking van de aanwezigen daarbij bijzonder op prijs wordt gesteld.

De sprekers wordt gevraagd om voor een interruptie of een vraag een bericht in de chat te plaatsen.

Gedeputeerde Van Muilekom zal in verband met een informatiesessie over Cultuur, die tegelijkertijd plaatsvindt, later aansluiten. De gedeputeerde wil iets toelichten over de termijnagenda en het onderwerp wonen. Hier zal na afloop van het behandelen van de Statenvoorstellen een moment de tijd voor genomen worden.

Gedeputeerde Van Essen licht toe dat hij na het behandelen van de termijnagenda de vergadering zal verlaten.

1.2 **Vaststellen agenda**

De voorzitter deelt mee dat de rondvraag al schriftelijk is beantwoord. De fractie van GroenLinks heeft aangegeven dat dat voor hen voldoende was. De voorzitter heeft verder geen rondvragen ontvangen.

Mevrouw Keller stelt dat mevrouw Van Elteren namens GroenLinks een rondvraag heeft gesteld over de plotselinge bomenkap in Amersfoort. Spreker heeft op 7 maart artikel 47-vragen over hetzelfde onderwerp gesteld. Hier zijn nog geen antwoorden op gekomen en spreker vraagt wanneer de beantwoording verwacht mag worden. Spreker vraagt ook of er meer van dit soort situaties in de provincie Utrecht verwacht kunnen worden en of daar een overzicht van kan komen.

De voorzitter licht toe dat hier door het college een antwoord op geformuleerd zal worden.

De voorzitter memoreert dat er bij de Statenvoorstellen uitgebreide informatiesessies zijn georganiseerd. Bij de Statenbrief is in januari de miniconferentie Water georganiseerd. De voorzitter hoopt dat dit bijdraagt aan de benodigde achtergrondinformatie en een constructieve vergadering. Er zijn geen spreektijden afgesproken maar de voorzitter heeft al een appel gedaan op de sprekers om kernachtige bijdragen te leveren. Rond 15.00 uur zal de vergadering kort geschorst worden.

De voorzitter geeft mevrouw Krijgsman het woord. Zij had een vraag over de behandeling van de Statenbrief.

Mevrouw Krijgsman geeft aan dat het haar is opgevallen dat er bij Statenbrieven vaak veel vragen worden gesteld, soms ook politiek van aard. Spreker betreurt dat. Vandaag heeft de griffie de Statenbrief concept Ontwerp Bodem- en waterprogramma provincie Utrecht 2022-2027 geagendeerd en spreker is daar blij mee omdat dit onderwerp moeilijk schriftelijk af te handelen lijkt te zijn. Spreker zou willen kijken of Statenbrief 3.14 waar ook vragen over zijn gesteld die behoorlijk politiek van aard zijn, wellicht op een later moment, maar niet pas bij de kadernota, nog besproken zou kunnen worden. Gevraagd wordt of de gedeputeerde bereid is om, als het MARF-rapport komt, een informatiesessie te doen, al dan niet gecombineerd met een klein debat zodat spreker ook de mening van collega-Statelieden kan vernemen. Spreker vraagt of andere fracties hier ook tegenaan lopen. Zij begint het lastig te vinden dat er, met name bij Statenbrieven, geen gelegenheid meer is om te sparren met de andere Statelieden.

De voorzitter dankt mevrouw Krijgsman en licht toe dat dit ook een onderwerp van gesprek is in het presidium en dat zij dit persoonlijk ook herkent. De voorzitter deelt mee dat mevrouw Van Gils via de chat heeft aangegeven dat zij het hiermee eens is.

De heer Hazeleger geeft aan het hier ook volledig mee eens te zijn. Spreker loopt er vanaf het begin van corona al tegenaan dat zaken niet meer opgewaardeerd kunnen worden. Spreker steunt het voorstel van mevrouw Krijgsman en zal bij de termijnagenda terugkomen op een punt dat hij een volgende keer zou willen bespreken.

De voorzitter deelt mee steun te horen, wat betekent dat zij dit geluid mee terug zal nemen naar het Presidium. Daarnaast heeft mevrouw Krijgsman met betrekking tot Statenbrief 3.14 een vraag gesteld aan de gedeputeerde en een vraag aan de rest van de commissie.

Gedeputeerde Bruins Slot licht toe dat het wel of niet agenderen van Statenbrieven het voorrecht is van PS. De gedeputeerde meent dat het wellicht interessant is om iemand van de MARF te vragen om het rapport te komen toelichten. Zij zal dit moeten uitzoeken, omdat de MARF door BIJ12 wordt aangestuurd. De gedeputeerde meent dat het onderzoek ergens in mei komt en zij zal de mogelijkheden onderzoeken of de MARF het kan toelichten zodat de MARF ook wat meer context kan meegeven. Ze weet niet of dit mogelijk is maar dit zou wel een open gesprek met een maatschappelijke adviesraad met zich mee kunnen brengen. Het zou interessant kunnen zijn om hun gezichtspunt te horen ten behoeve van de verdere oordeelsvorming.

De heer Hazeleger geeft aan dat in de Statenbrief staat dat het MARF-advies eind 2021 verwacht wordt en vraagt of er nu over twee verschillende dingen wordt gesproken.

Gedeputeerde Bruins Slot beaamt dat. Het college heeft dit niet helemaal helder opgeschreven in de Statenbrief. Eind 2021 gaat het om het PGU die hier verder mee aan de slag moet maar het rapport zou in mei moeten komen. Waarschijnlijk zal het dan eerst binnen BIJ12 besproken worden maar de gedeputeerde zal uitzoeken wanneer de MARF hier misschien iets meer over zou kunnen en/of willen zeggen. De gedeputeerde zal hierop terugkomen.

De voorzitter denkt dat voor de RGW-commissie de beste afspraak is om op dat moment te kijken wat de behoefte is qua bespreekpunten rondom dit onderwerp. De voorzitter vraagt of dat voor nu voldoende is voor mevrouw Krijgsman en anderen die hierover hebben gesproken.

De voorzitter constateert via de chat dat dat het geval is en deelt mee dat de heer Westerlaken heeft aangegeven het een verademing te vinden dat hij niet hoeft te opwaarderen en ook dat geluid zal meegenomen worden naar het presidium.

1.3 Mededelingen

De voorzitter deelt mee dat er geen mededelingen zijn vanuit GS.

1.4 Ingekomen stukken RGW

De voorzitter deelt mee dat mevrouw De Jong naar aanleiding van een rapport wat vragen heeft gesteld en dat deze later schriftelijk beantwoord zullen worden. Dit betreft de stichting Dassenwerkgroep Utrecht en Gooi.

De ChristenUnie heeft gevraagd om afschriften van brieven te mogen ontvangen en er wordt gekeken hoe dit het beste handen en voeten gegeven kan worden.

Er zijn verder geen vragen of opmerkingen over de ingekomen stukken binnengekomen.

1.5 Verslag van Statencommissie RGW 10 februari 2021

De voorzitter deelt mee geen op- of aanmerkingen te hebben ontvangen. Onder dankzegging van de notulist wordt het verslag vastgesteld.

1.6 Termijnagenda RGW en motielijst

De voorzitter deelt mee dat in overleg met gedeputeerde Bruins Slot wordt voorgesteld om in de middag van 19 mei een moment te vinden om bij te praten over het stikstofdossier.

De heer De Heer geeft aan twee verzoeken te hebben naar aanleiding van twee informatiebrieven die de Staten hebben gekregen. Met betrekking tot Statenbrief 3.12 over de vertraging van de Uitvoeringsstrategie landelijk gebied begrijpt de fractie dat er vandaag geen tijd is voor een uitgebreide bespreking. De fractie vraagt wel om een informatiesessie op korte termijn zodat er rustig gekeken kan worden naar wat de consequenties zijn van de vertraging. Met betrekking tot Statenbrief 3.11 over het Programma Aanpak Veenweiden van Gebiedscommissie Utrecht-West vraagt spreker om een benen-op-tafelsessie over bodemdaling. Andere commissies hebben al ervaring opgedaan met deze werkvorm. Er is vanochtend gesproken over bodemdaling met de PCL en de PARK. Vandaag ligt er een informatiebrief op tafel van de Gebiedscommissie Utrecht-West en spreker meent dat met deze drie gesprekspartners een benen-op-tafelsessie georganiseerd zou kunnen worden en gevraagd wordt of dit in aanloop naar het Koersdocument Regionale Veenweidenstrategie, die voor half juni op de agenda staat, georganiseerd zou kunnen worden. De voorzitter geeft aan twee verzoeken voor sessies gehoord te hebben. Spreker geeft aan dat besproken is om spaarzaam om te gaan met de sessies omdat ze veel tijd kosten. Met betrekking tot het laatste punt is tijdens het gesprek met de PARK al gezegd dat er met een groepje gekeken wordt hoe er verder wordt gegaan met dit soort adviezen en dat het onderwerp bodemdaling daar wellicht bij hoort. De voorzitter weet niet of er vanuit de gedeputeerden met betrekking tot bodemdaling dit jaar nog iets op het programma staat.

Er is ook gevraagd om een informatiesessie met betrekking tot de uitvoeringsstrategie landelijk gebied.

Gedeputeerde Bruins Slot licht toe dat er op 21 april in samenwerking met de waterschappen en de gemeenten een webinar wordt georganiseerd voor raadsleden, Statenleden en AB-leden van de waterschappen over het Koersdocument voor de Regionale Veenweidenstrategie. De gedeputeerde hoopt dat dit goed in de agenda's van de Statenleden terecht is gekomen. Dit webinar biedt al een gelegenheid om met elkaar van gedachten te wisselen en dan zal iedereen ook in het proces worden meegenomen. Er is voor gekozen om dit met Statenleden, raadsleden en AB-leden te doen omdat dit de betrokken overheden zijn, waarbij natuur- en landbouworganisaties ook betrokken zijn bij het opstellen van het koersdocument.

Met betrekking tot de uitvoeringsstrategie heeft de gedeputeerde in deze Statenbrief aangegeven nog te komen met een nadere toelichting over het vervolg. Daar zou een moment aan gekoppeld worden om met elkaar van gedachten te wisselen. Het temporiseren heeft te maken met corona en

het gebrek aan capaciteit en de gedeputeerde wil eerst intern bespreken wanneer het college denkt met de tweede Statenbrief te komen en wat een goed moment zou zijn om met elkaar hierover van gedachten te wisselen.

De voorzitter deelt mee dat de heer De Heer heeft aangegeven het hiermee eens te zijn. Er komt een webinar waarin ook aandacht is voor bodemdaling. Dat was nog niet bekend. Het grote voordeel van webinars is dat je die later terug kunt luisteren. Met betrekking tot punt 3.12 zegt de gedeputeerde dat er nog gecommuniceerd zal worden over het verdere verloop en op dat moment kan er een inventarisatie gedaan worden bij alle fracties wie waar belangstelling voor heeft.

De heer Hazeleger geeft aan dat er bij de termijnagenda bij de toezeggingen staat dat gedeputeerde Strijk de Staten op de hoogte houdt van ontwikkelingen van verplaatsing van het Ronald McDonald Huis. Er sinds de laatste commissie het een en ander op dit dossier gebeurt en spreker meent dat het goed is deze toezegging te laten staan, maar naar aanleiding van de motie van de PvdA die is aangenomen en spreker weet niet of dit dan bij gedeputeerde Strijk of gedeputeerde Van Essen hoort.

Spreker heeft in de mail van de griffie gelezen dat er in de volgende commissievergadering tijd over is en dat er thema's als stikstof en wonen behandeld zullen worden. Spreker zou hier het punt van hoe om te gaan met verwilderde katten aan toevoegen. Er is hier veel inspraak over geweest. Daarna is er een Statenvergadering geweest waarin een motie is aangenomen. Deze motie is behoorlijk robuust uitgevoerd en spreker zou graag verder willen spreken over hoe moties worden uitgevoerd, hoe deze pilot wordt uitgevoerd en hoe er met het verbieden wordt omgegaan. Over de ganzen kan beter worden gesproken wanneer het MARF-rapport er ligt, zoals mevrouw Krijgsman voorstelde.

De voorzitter licht toe dat het haar beeld is dat er bekeken zou worden wat er aan onderwerpen gebundeld zou kunnen worden. Spreker geeft aan dit op te zullen pakken, het is voor haar nu nog niet duidelijk of dit er in mei bij gedaan kan worden. Als er twijfel is over voldoende belangstelling, zal er een schriftelijk rondje gedaan worden langs de fracties over wie wat wil bespreken.

Gedeputeerde Van Muilekom geeft aan te hebben begrepen dat er fracties zijn die over wonen door willen praten. Op 27 mei is er een kennisbijeenkomst over de middenuur. De Staten hebben hier een motie over aangenomen. De gedeputeerde wil graag verder spreken over wonen en wil graag weten waar de fracties het dan over willen hebben. De gedeputeerde vraagt of het de bedoeling is dat de fracties zich hierop voorbereiden, dat er verwacht wordt dat hij iets moet voorbereiden of dat het idee is dat er een externe wordt uitgenodigd.

De voorzitter nodigt de commissieleden om de onderwerpen, verwachtingen en suggesties op de mail te zetten. De griffier zal hier een uitvraag voor doen. Hier zal dan op teruggekomen worden om te bezien wat de gedeputeerde kan bieden en wat de Staten nodig hebben.

De heer Suna vraagt of het juist is dat de drie Statenbrieven die over wonen gaan bij het volgende RGW-overleg worden besproken.

De voorzitter meent dat dat in elk geval een optie is.

De heer Suna stelt voor om deze brieven met het verzoek van de gedeputeerde te bundelen.

De voorzitter meent dat dat een goed idee is.

Mevrouw De Jong meent dat het wel zo praktisch zou zijn om in elk geval de drie Statenbrieven met elkaar te bespreken.

De voorzitter stelt dat dit een goed idee is en dat dit opgepakt zal worden. De leden kunnen aanvullende vragen of prangende kwesties mailen naar de griffier zodat er gebundeld kan worden en er een goede sessie in elkaar gezet kan worden.

1.7 Rondvraag

[De voorzitter](#) licht toe dat er er een rondvraag is ingediend, deze is voorafgaande aan de commissie schriftelijk beantwoord door de gedeputeerde. De indienders hebben aangegeven geen behoefte te hebben aan verdere bespreking.

2 TER BESPREKING

[2.1 Statenvoorstel Instrumentenkader uitvoering groene contour](#)

De [voorzitter](#) licht toe dat PS bij dit besluit is betrokken door GS en het ambtelijke team. De Staten hebben na afloop van de vergadering van 10 februari een informatiesessie over dit onderwerp gehad ter voorbereiding op dit Statenvoorstel. Tijdens de informatiesessie is de planning van de informatie gedeeld over de verschillende voorstellen over de ontwikkeling van de groene contour. De hoop is dat de tijd die is gestoken in het voortraject nu terug te zien is.

De voorzitter geeft het woord aan gedeputeerde Bruins Slot voor een korte toelichting.

Gedeputeerde [Bruins Slot](#) licht toe dat er veel goede technische vragen zijn gesteld. Het is van belang om in het kader van het instrumentenkader groene contour aan te geven dat de voorstellen een belangrijke invulling kunnen geven aan de vrijwillige realisatie van de groene contour. De voorstellen hebben allemaal de steun van de Kopgroep van het Akkoord van Utrecht, die nauw betrokken is bij de uitvoering van de NNN en de groene contour. Hier zitten de terreinbeherende organisaties in, evenals LTO, Particulier Grondbezit Utrecht en de agrarische collectieven. Deze partijen hebben aangegeven dat deze voorstellen die nu voorliggen in belangrijke mate invulling kunnen geven aan de groene contour en de versterking van de biodiversiteit. Hiermee kunnen verdere stappen gezet worden in de realisatie van robuuste verbindingen in de provincie Utrecht.

Eerste termijn

Mevrouw [Van Elteren](#) geeft aan blij te zijn dat het instrumentenkader nu voorligt omdat de Staten en de gedeputeerde de vragen hoe het nu staat met de realisatie van de groene contour en wat er nodig is om hier voortvarend mee aan de slag te gaan, waarschijnlijk wel kunnen dromen. Het is dan ook geen verrassing dat de fractie nu graag wil doorpakken. Spreker geeft aan nog wat politieke vragen bij de Statenvoorstel te hebben. Gevraagd wordt wat de verwachtingen zijn met betrekking tot het behalen van de doelen zoals 3.000 hectare groene contour tot 2040 waarvan minimaal 400 hectare groene contour tot 2023. Veel hangt af van de deelnamebereidheid van de agrariërs. Gevraagd wordt of er buiten de resultaten van de enquête iets te zeggen is over de te verwachten deelname onder agrariërs en of er een beeld is van welke boeren op dit moment bezig zijn met een overstap richting natuur inclusieve landbouw. Een van de adviezen uit het eindrapport was dat, als de provincie bij een nieuw groene contour beleid boeren wil betrekken, het van belang is dat hier goed over gecommuniceerd wordt en dat geïnteresseerde grondeigenaren goed over worden geïnformeerd over de mogelijkheden. Hierbij is het belangrijk dat er vanuit het gemeenschappelijke belang van landbouw en natuur wordt gedacht. De fractie vond het opmerkelijk dat 35% van de respondenten niet goed weet of zij land bezitten in of nabij de groene contour. Spreker vraagt hoe de provincie van plan is om grondeigenaren te informeren over het feit dat zij land bezitten dat in de groene contour ligt en hoe zij de mogelijkheden die er vanuit de provincie Utrecht zijn, onder de aandacht wil brengen. Gevraagd wordt of bijvoorbeeld de landbouwcoaches hier een rol in hebben.

Later dit jaar wordt er in detail over de verschillende instrumenten gesproken. Er werd al wel gesproken over een dertigjarige overeenkomst met zicht op verlenging. De fractie heeft begrip voor de behoefte aan zekerheid als het gaat om verandering in de bedrijfsvoering richting een natuur inclusieve manier van werken, maar vindt dertig jaar wel een behoorlijke periode. Gevraagd wordt of er in de detailuitwerking van de instrumenten naast de dertig jaar ook gekeken kan worden naar andere opties zoals borging van de natuurdoelen via een overeenkomst met de boer van bijvoorbeeld tien jaar die elke keer wordt verlengd tot uiterlijk dertig jaar, zoals ook in Brabant het geval is.

De heer [Hazeleger](#) vraagt wat GroenLinks als voordeel ziet van tien jaar ten opzichte van dertig jaar.

Mevrouw Van Elteren meent dat het goed is om naar deze mogelijkheid te kijken omdat je dan elke tien jaar een moment hebt om samen te bekijken hoe het ermee staat, of het werkt zoals verwacht op dit perceel en of er wellicht nog andere dingen gedaan kunnen worden. Door het ophakken komen er contactmomenten waarbij zaken bijgesteld kunnen worden. Dit hoeft niet zo te gebeuren maar bij de uitwerking van de instrumenten is het goed om naar de opties te kijken.

Spreker vervolgt en geeft aan dat vanuit het Akkoord van Utrecht wordt gesteld dat de realisatie van de groene contour noodzakelijk is voor het goed functioneren van het natuurnetwerk. Met de nu voorgestelde instrumenten wordt uitgegaan van het realiseren van de laagste natuurambitie die verwoord is in ambitie 4: kruiden- en faunarijk grasland. Gevraagd wordt of, als niet meer dan deze ambitie gerealiseerd wordt, dat voldoende is voor het natuurnetwerk om optimaal te functioneren, zoals ooit de bedoeling was, of dat daarvoor nodig is dat er voldoende variatie in de verschillende natuurtypen wordt toegepast en daarmee het gebruik van de instrumenten. Spreker vraagt hoe hierop gestuurd gaat worden.

Met omzetting van 10% van de grond wordt 100% van het gebied aan het NNN toegevoegd. Spreker vraagt wat dit betekent voor de effectiviteit van de natuurverbinding. Het college wordt gevraagd een beeld te schetsen van hoe de uitwerking eruit komt te zien zodat het hoofdoel, een stevig en robuust natuurnetwerk, behaald kan worden.

Gevraagd wordt op welke wijze PS verder bij de uitwerking van het instrumentenkader wordt betrokken.

Het valt de fractie op dat in de blauwe kwantitatieve opgave de realisatie-opties zich beperken tot financiering door middel van woningbouw of energieopwekking. Dit lijkt de fractie beperkt en gevraagd wordt of er ook gekeken is naar koppelkansen met bijvoorbeeld Groen groeit mee, de stikstofproblemen waarmee geld vanuit het Rijk komt voor meer natuur, de uitkoop van agrariërs, het stoppen van bodemdaling en het tegengaan van verdroging. Spreker vraagt of het mogelijk is hier een samenhangend beleid van te maken dat op verschillende wijzen bijdraagt aan het versterken en uitbreiden van natuur.

Mevrouw Van Gilse stelt dat de ontwikkeling van natuur heel belangrijk is voor de provincie en dat het toevoegen aan de groene contour hier een middel voor kan zijn. De fractie zet vooral wat vraagtekens bij het beleid met betrekking tot de uiterwaarden op inhoudelijk en financieel gebied. De uiterwaarden hebben primair een waterhuishoudkundige functie en daarbij staat voorop dat het landschap waar nodig ruimte geeft aan de rivier. Dat houdt in dat iedere nevenfunctie de primaire functie volgt. Spreker vraagt waarom de groene contour zo belangrijk is in de uiterwaarden.

Gevraagd wordt waarom het noodzakelijk is om op deze manier de uiterwaarden aan de groene contour toe te voegen en wat er nu zo misgaat dat er ingegrepen moet worden door hier een ander label aan te geven. De kosten hiervan bedragen 6 miljoen euro en dat vindt de fractie veel geld. De motivatie voor dit programma komt voort uit het coalitieakkoord en dat is een stuk dat niet door PS is vastgesteld. Dat vindt spreker opmerkelijk. Spreker vraagt welk beleidsdoel hier nu mee wordt nagestreefd en waarom dit niet op andere plekken veel efficiënter en effectiever zou kunnen.

Natuurontwikkeling is voor de fractie heel belangrijk maar het moet wel een echte verbetering voor de provincie en de inwoners opleveren en gevraagd wordt hoe de inwoners gaan profiteren van deze investering in de leefomgeving.

De heer Dinklo geeft aan dat JA21 natuur en natuurontwikkeling ook heel belangrijk vindt. De fractie ziet dat er een creatieve manier is gevonden om hieraan bij te dragen maar vindt het lastig om het hele plan op zijn merites te beoordelen. In de toekomst zal moeten blijken of met wat er nu wordt vastgesteld, de gewenste doelstelling ook bereikt wordt. Spreker vraagt of, als de hectares gerealiseerd worden en worden toegevoegd aan NNN, er dan ook direct vastgelegd kan worden dat er geen energielandschap in komt. De fractie zou graag zien dat van tevoren wordt vastgelegd dat deze hectares nooit kunnen worden gebruikt voor energieopwekking.

De heer Westerlaken spreekt de waardering van de fractie uit voor dit creatieve voorstel. Dit met name omdat het een groot draagvlak heeft. Er is gebleken dat er met betrekking tot het creëren van natuur draagvlak gevonden kan worden voor behoorlijk ingrijpende beslissingen en constructies. Het voorstel is om bij de dertigjarige contracten alles in één keer af te rekenen met de betreffende boer. Vervolgens wordt in een notariële akte het hoe en wat vastgelegd en spreker vraagt wat er gebeurt als de boer binnen of na dertig jaar de grond verkoopt. De beheerkosten zijn al met de oorspronkelijke eigenaar afgerekend maar lopen waarschijnlijk nog wel door. Spreker meent dat hiernaar gekeken zou moeten worden.

Mevrouw De Widt geeft aan dat haar fractie een mooi resultaat ziet met een gezamenlijke aanpak van veel partijen en een pakket met mogelijkheden van wat er wel kan. Spreker vraagt hoeveel geld er nodig is om de hele groene contour te realiseren met de voorgestelde instrumenten, of hoever er binnen de 3.000 hectare wordt gekomen met de beschikbare 12 miljoen euro.

Spreker vraagt de gedeputeerde te verduidelijken waarom er geen kwalitatieve verplichtingen zijn opgelegd bij instrument 2, de percelen bij de NSW-landgoederen. Hier gelden al NSW-normen en gevraagd wordt of dit dan al de verplichtingen zijn. Spreker realiseert zich dat haar laatste vraag wellicht iets te technisch is.

De voorzitter meent dat deze vraag wellicht schriftelijk nagestuurd kan worden.

Mevrouw Krijgsman verwijst naar de vraag van de heer Westerlaken en vraagt naar wat er gebeurt als bij de notaris een en ander wordt vastgelegd, of de eigenaar van de grond dan meteen een som geld krijgt, wat de consequenties zijn als de eigenaar zijn afspraken niet nakomt en welke mogelijkheden er dan nog zijn om hierop door te gaan.

In de uiterwaarden is in geval van nood ruimte voor de rivier nodig. Gevraagd wordt of dit iets betekent voor de natuurkwaliteit omdat spreker zich kan voorstellen dat er vaker gekapt of gemaaid moet worden om de ruimte voor de rivier mogelijk te houden. De waterschappen gaan grote ingrepen doen in de uiterwaarden en gevraagd wordt hoe de regeling zich hiertoe verhoudt. Gevraagd wordt hoe ervoor wordt gezorgd dat, als land van eigenaar verandert, de nieuwe eigenaar de notarieel vastgelegde afspraken blijft naleven.

De voorzitter vindt een aantal van de vragen vrij technisch van aard. De sprekers wordt verzocht hier goed op te letten. Vragen kunnen ook nagestuurd worden.

De heer De Heer start met een anekdote. Zijn dochter woonde een periode op Keizersrande in de uiterwaarden bij Deventer. Zijn familiebezoekjes bleken dus later werkbezoeken te zijn geworden. Spreker heeft daar gezien dat boeren prima in combinatie met natuur kan gaan in de uiterwaarden en heeft er daarom begrip voor dat in het voorstel de prioriteit ligt bij de uiterwaarden en dat daar veel budget naartoe gaat. Spreker mist hoeveel hectare groene contour aan het NNN wordt toegevoegd. Er is geen uitsplitsing gegeven van binnen en buiten de uiterwaarden. Spreker vraagt hoeveel procent van de groene contour hiermee wordt binnengehaald.

De fractie is tevreden met de nieuwe instrumentenkoffer. Het is balanceren op een evenwichtsbalk met hoge ecologische doelen aan de ene kant en ingewikkelde agrarische verdienmodellen aan de andere kant. De fractie is blij dat de beleidsmatige strikte scheiding tussen natuur en landbouw wordt opgeheven en dat er nu mengvormen in de markt worden gezet. Alle Brabantse en Utrechtse modellen doen de fractie duizelen maar duidelijk is dat er een uitgekiende Brabantse Utrechtse mix nodig is.

In het voorstel staat niet hoe de instrumenten effectief ingezet gaan worden. Het Actieplan Boeren met natuur bevatte ook waardevolle adviezen die niet in het Statenvoorstel terugkomen. Het eerste advies was communiceren en informeren. Blijkbaar weten veel boeren niet dat ze groene contourpercelen bezitten. Gevraagd wordt hoe deze boeren effectief geïnformeerd gaan worden en hoe hun vragen beantwoord worden. Het actieplan adviseerde een duidelijk aanspreekpunt, een

loket. Spreker vraagt of de provincie een duidelijk loket heeft dat voldoende bemenst is. Gevraagd wordt of de provincie weet wat de eigenaren van de groene contourpercelen willen. Spreker trof laatst een boer die boos was op de provincie omdat de provincie van een van zijn percelen natuur wil maken maar nog nooit met hem was komen praten. Gevraagd wordt hoe achterhaald gaat worden welke toekomstplannen deze eigenaren hebben.

Bij het uitwerken van een scenario voor groene ontwikkeling komt veel kijken. Om een grondeigenaar te begeleiden is een multidisciplinair team nodig en gevraagd wordt of dergelijke teams klaarstaan, of de landbouwcoaches solitair op pad worden gestuurd of dat er complete teams zijn met juristen en fiscalisten.

De slotalinea van het actieplan vroeg de provincie om zo snel mogelijk met een gebiedsgerichte aanpak te starten om zo de link te leggen naar andere gebiedsopgaven als stikstof, energietransitie en waterweg- en kavelruil. Gevraagd wordt hoe het staat met de gebiedsgerichte aanpak.

Het actieplan rept over gebiedscoöperaties en gevraagd wordt hoe de link wordt gelegd tussen de nieuwe instrumentenkoffer en de Voedselagenda.

Spreker vraagt wat de ontwikkelingen zijn rondom Botshol waar volgens het actieplan grote mogelijkheden liggen en of er al met Natuurmonumenten wordt gesproken.

Spreker eindigt met een gewetensvraag voor de gedeputeerde. Op de kaart met de groene contourgebieden tussen de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe is al een soort groene loper te zien, het Valleilint. Deze ecologische winningszone is op de provinciale kaart gezet al jaren voordat bij de vaststelling van de omgevingsvisie de motie over het Valleilint op tafel kwam. Spreker meent dat het grote probleem bij het Valleilint het ecoduct bij Terschuur is en vraagt of er niet al heel lang wordt gewerkt aan de groene invulling van de Utrechtse kant.

De heer Hazeleger verwijst naar de opmerking van de heer De Heer over de combinatie van landbouw en uiterwaarden en vraagt of het de bedoeling van de heer De Heer is dat in de uiterwaarden de landbouw helemaal wordt weggehaald en dat er alleen natuur overblijft.

De heer De Heer raadt de heer Hazeleger een kijkje te nemen in Keizersrande waar een boerin zit die die in de uiterwaarden aan het boeren is, terwijl er ook heel veel natuur is.

De heer Hazeleger vraagt of de ChristenUnie met een amendement komt om de optie speciaal voor uiterwaarden uit het voorstel te halen en de uiterwaarden gelijk te trekken met de rest van Utrecht.

De heer De Heer geeft aan de financiële constructie van Keizersrande niet te kennen maar het wordt genoemd als voorbeeld van een mogelijkheid van een combinatie. Spreker meent dat landbouw en boeren in de uiterwaarden te combineren valt.

Mevrouw Broere geeft aan geen inbreng te hebben op dit onderwerp.

De heer Van der Steeg stelt dat de fractie van de PvdD een stap voorwaarts ziet. Het oude model werkte niet. Dit blijkt uit het gegeven dat er in tien jaar tijd 50 hectare van de geplande 3.000 is gerealiseerd. De fractie is blij dat er nu iets gebeurt. Toch wenst spreker wat kanttekeningen te plaatsen. De fractie twijfelt eraan of de ambitie van 3.000 hectare groene contour in 2040 wel gehaald wordt. Zo is er de mogelijkheid van vijftientwintigjarige pauzelandschappen in de groene contour door de combinatie met zonne-energie. Daarnaast zijn er bebouwingmogelijkheden in de groene contour die wel in de groene contour zelf gecompenseerd worden, maar per saldo worden er wel hectares op de opgave van 3.000 hectare verloren. Gevraagd wordt hoeveel hectare er aan het einde daadwerkelijk is gerealiseerd en hoeveel er dan over blijft. Er ligt naast de uiterwaarden veel nadruk op een agrarische bestemming in combinatie met agrarisch natuurbeheer. Spreker is op dat gebied bang dat de oorspronkelijke doelstelling, omvorming naar natuur, te veel wordt losgelaten. In het Utrechts model komt dit erop neer dat een perceel voor 50% de bestemming agrarisch kan houden maar dat dit perceel dan wel voor 100% meetelt in de realisatie van de groene contour. Zelfs bij een verhouding 10% natuur en 90% agrarisch telt dit gebied voor 100% mee. De fractie vindt dit raar omdat dit betekent dat de oorspronkelijke gedachte van omvorming wordt losgelaten. De gedeputeerde wordt gevraagd hierop te reflecteren.

De heer Schipper memoreert dat de SP de motie uit 2018 Versnelling groene contour mede heeft ondertekend en nu is hier een uitwerking van. De fractie had hier wat kanttekeningen en vragen bij maar deze zijn al door GroenLinks en het CDA gesteld. De fractie ziet een stap voorwaarts met dit voorstel. Spreker merkt op dat het een stuk is met veel jargon en afkortingen en dat maakt dat het stuk niet prettig te lezen was.

De heer Hazeleger meent dat een helder stuk is en de fractie is het grotendeels eens met de inhoud. Een punt van aandacht is wat de heer De Heer al noemde. Spreker vraagt waarom de uiterwaarden bij voorbaat al zijn afgeschreven als landbouwgebied. Er wordt gesteld dat de 100 hectare in de uiterwaarden per definitie omgevormd zullen worden naar natuur, waar 6 miljoen euro voor wordt gereserveerd. Voor de rest van de provincie wordt ook 6 miljoen euro besteed maar daar zijn meerdere opties genoemd.

Spreker meent dat het richting het vervolg belangrijk is om zorgvuldig om te gaan met de schotten die er nu in zitten. De grote organisaties die gewend zijn om subsidie aan te vragen voor natuurontwikkeling zullen klaar staan met hun plannen om ook dit geld weer naar zich toe te trekken. Het is juist belangrijk om de kleinere boeren in die gebieden van de groene contour ook mee te krijgen in de plannen. Daar zal meer tijd voor nodig zijn en spreker roept op om in het proces zorgvuldig te zijn op de schotten en niet te snel te schuiven met de potjes.

Spreker heeft een technische vraag gesteld over het belastingvoordeel bij pacht en spreker neemt aan dat dit meegenomen wordt in de juridische uitwerking later dit jaar.

Spreker dankt de gedeputeerde voor het doorsturen van de rapportage over de pilot met de enquête, dit gaf een goed beeld van wat het kan opleveren als LTO en NMU samenwerken. Het is goed dat dit gebeurd is en het heeft goede inzichten opgeleverd.

De heer Germes vindt het fijn dat er nu doorgepakkt wordt. Er wordt nu eindelijk geprobeerd een aantal hectaren groene contour te realiseren. Spreker meent dat alle instrumenten nu wel klaar staan, maar nu moet de realisatie nog gebeuren. Dit is vrijwillig en dat moet het ook blijven. De kernvraag is dan ook hoe partijen verleid worden om mee te gaan doen. Spreker is het eens met de heer Hazeleger dat ook de kleinere boeren of landeigenaren hierbij betrokken moeten worden. Dit vraagt meer dan een publicatie van de regeling in het provinciale blad.

De voorzitter dankt de sprekers voor hun bijdragen en vraagt de gedeputeerde om, vooral op de politieke vragen, antwoord te geven.

Gedeputeerde Bruins Slot dankt de Statenleden voor hun vragen en vond het mooi dat de heer Hazeleger benoemde dat NMU, LTO en andere partijen de afgelopen jaren goed samen hebben gewerkt om in de groene contour de biodiversiteit te versterken, waarbij natuur en landbouw ook meer met elkaar in verbinding worden gebracht. Dit heeft waardevolle resultaten opgeleverd en heeft belangrijke input gegeven voor de verdere uitwerking van dit instrumentenkader.

Richting mevrouw Van Elteren geeft de gedeputeerde aan dat ze geen glazen bol heeft en niet precies antwoord kan geven op de vragen hoeveel hectare er gerealiseerd gaat worden en met welke snelheid. Met 12 miljoen euro zou op 370 hectare uitgekomen kunnen worden. Dit is echter ook een van de redenen om jaarlijks te evalueren en te monitoren en zo nodig bij te sturen. Daarbij is het heel belangrijk, zoals verschillende fracties ook hebben aangegeven, om de landgoedeigenaren en de agrariërs te bereiken zodat zij weten welke mogelijkheden er zijn, welke aspecten eraan vastzitten en hoe ze daarmee verder kunnen. Er zal hier een veelheid aan instrumenten voor ingezet moeten worden. Dit gaat via de Utrechtse Particuliere Grondeigenaren maar ook de agrarische collectieven die deelnemen in de Kopgroep en hebben meegewerkt aan het ontwikkelen van het instrumentenkader, de landbouwcoaches, de LaMi-nieuwsbrief en het netwerk rondom LaMi. Dit vraagt een brede communicatiestrategie en het benaderen van mensen. De agrarische collectieven kunnen hier een belangrijke rol in spelen.

Er is gevraagd hoe ervoor gezorgd wordt dat alles juridisch en ecologisch goed geborgd is. Dit zijn harde voorwaarden geweest die in gesprekken met de partijen van de Kopgroep van Utrecht naar voren komen. Als de groene contour wordt gerealiseerd en het na realisatie NNN wordt, moet dit ecologisch geborgd worden. Dat betekent dat elke aanleg maatwerk is, dat de provinciale ecooloog hierbij betrokken is en dat het beoordeeld en begeleid wordt.

Het is natuurlijk het mooiste als je de hoogste ambitie van nat schraalland kunt doen maar voor sommige andere plekken kan gekozen worden voor een lagere natuurambitie met kruidenrijk en faunarijk grasland, maar wel gecombineerd met een hoger waterpeil en geen mest en bestrijdingsmiddelen. Dit bijvoorbeeld met landschapselementen en natuurvriendelijke oevers. Als pakket kunnen de biodiversiteitsdoelen ruimschoots gehaald worden. Het is niet zo dat kruidenrijk en faunarijk grasland per definitie betekent dat je daar geen biodiversiteitsdoel haalt.

Er is gevraagd of er ook met tien jaar gewerkt kan worden. Voor grondeigenaren en agrariërs is continuïteit van belang om de biodiversiteit op lange termijn te borgen en te behalen. Daarnaast is er ook een aanlooptijd nodig om de biodiversiteit te realiseren. Daarom moet dit niet op voorhand een te korte periode zijn.

Het is van belang om mee te koppelen met andere doelen. Als er een overlap is met de stikstofaanpak of Groen groeit mee en als het valt te combineren, moet dit niet uitgesloten worden. Groen Groeit Mee heeft een grote recreatieve doelstelling en als er verbindings- en overgangszones worden aangelegd zal niet op elke plek grote recreatie toegestaan kunnen worden. Hier zal dus in gebalanceerd moeten worden.

Er is gevraagd waarom er met betrekking tot de uiterwaarden een hogere ambitie is neergelegd. Hier kunnen belangrijke internationale natuurdoelen gerealiseerd worden met hoogwaardige moerastypes en dergelijke. Een tweede aspect hierbij is dat er natuurlijk goed met Rijkswaterstaat overlegd moet worden over wat waar in het gebied kan omdat je inderdaad ook te maken hebt met ruimte voor de rivier. De dijkversterking biedt nu al, bijvoorbeeld bij Salmsteke, juist de mogelijkheid om extra natuur aan te leggen. In het gebied is nu al te zien dat er nog op enkele plekken vee wordt gehouden, maar niet meer in de zin van melkkoeien. In het voorstel wordt de combinatie met agrarisch natuurbeheer overeind gehouden. Het is dus op dit moment al een minder intensief landbouwgebied en dat maakt dat je binnen de uiterwaarden de versterking van de natuur goed kunt realiseren.

De heer Hazeleger stelt dat de gedeputeerde heeft aangegeven dat er mogelijkheden zijn voor een combinatie met landbouw. Er is echter door het college wel voor gekozen om de uiterwaarden uit te zonderen van het generieke pakket. De instrumenten worden uitgewerkt maar er is gezegd dat dat voor de uiterwaarden niet nodig is omdat daar alles wordt omgevormd tot natuur. Spreker vraagt waarom daarvoor gekozen is.

Gedeputeerde Bruins Slot antwoordt dat daarvoor is gekozen omdat in de uiterwaarden hoogwaardige natuur gerealiseerd kan worden als het gaat om de dynamische riviernatuur. Daarnaast is het een gebied waar bij uitstek het agrarisch gebruik nu al een stuk minder is en er over de uiterwaarden een betere verbindingszone gecreëerd kan worden die in brede zin de natuurdoelen versterkt. Er is voor gekozen om te focussen omdat je anders overal postzegeltjes krijgt terwijl je juist een sterkere verbinding wilt creëren. Dat zijn de drie elementen waarom de uiterwaarden met 85% afwaardering mogelijk worden gemaakt.

De gedeputeerde vervolgt en licht toe dat, als het gaat om het beleidsniveau en wat er wordt nagestreefd, het om het beleidsniveau van NNN gaat omdat het wordt toegevoegd aan het NNN.

Hier zijn verschillende regels voor in de omgevingsverordening met betrekking tot windmolens of zonneweides. Deze discussie is op 10 maart gevoerd en de gedeputeerde zou deze discussie niet willen herhalen. Het gaat nu om het instrumentenkader om de nieuwe natuur te realiseren.

Er is gevraagd hoeveel er gerealiseerd kan worden. Met 12 miljoen euro kan met de instrumenten in elk geval 385 hectare gerealiseerd worden. De tijd moet uitwijzen of dat gaat lukken en dat zal geëvalueerd en gemonitord worden. Heel snel omgerekend zou er 80 miljoen euro nodig zijn voor 3.000 hectare maar dat is wel een heel grove berekening. De provincie zal de komende jaren meer

leren over het succes van de instrumenten en of er aanpassingen nodig zijn en zo kan een goede analyse gemaakt worden van wat er in totaal nodig is om tot de versterking te komen.

Er is gevraagd waarom er geen kwalitatieve verplichting is bij alternatief 2. Dit is omdat de NSW-landgoederen juridisch al extra eisen hebben. Deze eisen zijn zodanig dat het al extra geborgd is. De heren Germs en Westeralaken vroegen naar de kwalitatieve verplichting en de dertig jaar. Als een boer zijn grond verkoopt, blijft de kwalitatieve verplichting gelden. In de uitwerking van deze variant zal dit punt beter juridisch onderbouwd worden. Daarbij geldt ook de toezegging die schriftelijk is gedaan aan de heer Hazeleger met betrekking tot de Utrechtse variant en hoe de plus fiscaal gezien bij de pachter terechtkomt. Deze vraag zal ook bij de verdere uitwerking worden meegenomen.

De heer Westerlaken geeft aan te hebben begrepen dat de beheerkosten in één keer worden afgerekend met de boer met wie de overeenkomst wordt gesloten. Als deze boer zijn grond na vijftien jaar verkoopt, heeft hij dit bedrag wel geïnd maar laat hij de koper wel achter met de kwalitatieve verplichtingen. Spreker vraagt hoe dat op dat moment wordt opgepakt.

Gedeputeerde Bruins Slot licht toe dat er in het Groenfonds veelvuldig met de dertigjarige termijn is gewerkt. Bij de uitwerking van deze variant zal gekeken worden naar de contractuele verplichtingen die tussen koper en verkoper ontstaan. In feite zal er een verdiscontering in de verkoopprijs moeten plaatsvinden. Dat is de denkrichting die in de verdere uitwerking meegenomen zal worden.

Richting mevrouw Krijgsman licht de gedeputeerde toe dat de provincie de kwalitatieve verplichtingen controleert. Hier wordt in toenemende mate werk van gemaakt om zo te kunnen borgen. De partijen van de Kopgroep van Utrecht hebben besproken dat dit ecologisch en juridisch goed geborgd moet zijn. Aan alle varianten zijn deze randvoorwaarden gekoppeld.

Richting de heer De Heer heeft de gedeputeerde al aangegeven dat de landbouwcoaches, de agrarische collectieven en de UPG een belangrijke rol spelen met betrekking tot het zijn van een aanspreekpunt. Er is nog geen loket en het is de vraag of er in de toekomst één punt te maken is. De gedeputeerde meent dat dit in de communicatie en de verdere uitwerking meegenomen moet worden.

Er lopen op dit moment verschillende gebiedsprocessen en verschillende trajecten in de provincie en als er in een gebied een groene contour ligt, zal, als het instrumentenkader wordt vastgesteld, aangegeven moeten worden dat hier op verschillende manieren invulling aan gegeven kan worden die ook voor de toekomst aantrekkelijk kunnen zijn. Deze gesprekken lopen als het gaat om meervoudig doelbereik, ook ten aanzien van bijvoorbeeld Botshol. Dit is een proces van onderop waarbij de boeren hebben aangegeven dat ze willen werken aan een toekomstgericht perspectief voor een gebied.

De heer De Heer stelde een gewetensvraag. In 2011 is een splitsing gemaakt in groene contour en NNN en groene contour is voor een deel geland in de latere natuurverbindingen. De bottleneck zit in het ecodeur bij Tersteeg en de gedeputeerde heeft een motie gekregen om het gesprek met Gelderland te voeren en dit wordt nu gepland.

De heer Van der Steeg vroeg hoeveel er over blijft en hoeveel er gerealiseerd kan worden. Er zal gemonitord en geëvalueerd worden om dit in beeld te krijgen. Het beeld voor 2040 is nu nog niet scherp. Er worden nu stappen gezet en het beeld zal steeds scherper moeten worden. Natuur en biodiversiteit zijn de doelstellingen en de ecologen schatten in dat met het instrumentenkader een goede biodiversiteit behaald kan worden, die vergelijkbaar kan zijn met het volledig van functie doen veranderen. Als een klein deel wordt omgezet en de rest wordt agrarisch NNN dan gelden er ook kwalitatieve verplichtingen voor de agrarische NNN omdat anders het natuurdeel niet wordt geborgd.

De heer Van der Steeg stelt dat, als naar de oorspronkelijke doelstelling wordt gekeken, er wordt gesproken over omvorming naar natuur. Het is dan een vreemde gedachtesprong dat een perceel voor 100% meetelt als er maar voor 10% wordt omgevormd naar natuur. Er zou ook bepaald kunnen worden dat alleen het deel dat de bestemming natuur krijgt, meetelt voor de realisatie van de groene contour. De keus die nu is gemaakt, voelt niet als eerlijk voor de PvdD.

Gedeputeerde Bruins Slot stelt dat het omvormen van het hele perceel naar kruidenrijk en faunairijk grasland ook biodiversiteitswinst oplevert. In de variant van 10% en 90% kan 10% van het perceel

ingericht worden met veel landschapselementen en natuurvriendelijke oevers. Daarnaast komt er een kwalitatieve verplichting op het agrarische gebied met bijvoorbeeld het hogere waterpeil en geen mest en bestrijdingsmiddelen. Zo kom je tot een sterk staand geheel waarbij meer biodiversiteitswinst is dan bij andere varianten. De provinciale ecologen gaan meekijken naar de inrichting, het beheer en de invulling van de kwalitatieve verplichtingen en dat maakt dat het goed geborgd wordt. Met de varianten vinden natuur en landbouw verbinding en degene die hier vrijwillig aan wil meewerken, staat een kwalitatieve verplichting toe met geen mest en een hoger slootwaterpeil. Dat is een stap vooruit ten opzichte van het maken van een hele hectare kruidenrijk en faunairijk grasland. Dit zal gemonitord en geëvalueerd worden en als over een paar jaar blijkt dat dat de ecologische winst onvoldoende is, zal de gedeputeerde hierop terugkomen. Op basis van het feit dat Natuurmonumenten, SBB, LTO, de ecologen en de agrarische collectieven hier vertrouwen in hebben, wil de gedeputeerde dit wel uitproberen.

De heer Van der Steeg geeft aan zijn betoog te zijn begonnen met de opmerking dat hij winst ziet ten opzichte van de vorige situatie. Spreker meent toch een verschil te zien met het oorspronkelijke uitgangspunt van omvormen naar natuur.

Gedeputeerde Bruins Slot geeft aan dat de ecologen hebben gezegd dat voor deze variant de biodiversiteit die gerealiseerd kan worden, gelijk is aan de biodiversiteit die op de traditionele manier bereikt kan worden. De gedeputeerde wil de Staten hier over twee of drie jaar over rapporteren maar de gedeputeerde wenst te varen op de inschatting van de ecologen.

De voorzitter geeft aan de beantwoording van de vraag van JA21 gemist te hebben evenals de vraag van de SGP over hoe om te gaan met de schotten.

Gedeputeerde Bruins Slot geeft aan dat de vraag of er energie opgewekt mag worden in NNN-gebied uitgebreid is besproken bij de omgevingsvisie en de verordening. Groene contour wordt NNN en dan gelden de regels die daarvoor geldend zijn. De gedeputeerde ziet het overigens niet snel gebeuren omdat er net nieuwe natuur is aangelegd, maar de praktijk zal dit moeten uitwijzen. Er is een juridisch kader voor het NNN.

De heer Dinklo vraagt waarom dit niet meteen voor deze nieuwe natuur wordt uitgesloten. Er worden miljoenen besteed om deze natuur te realiseren en spreker vraagt waarom er niet notarieel vastgelegd kan worden dat daar geen ruimte is voor de energietransitie.

Gedeputeerde Bruins Slot licht toe dat er nu een instrumentenkader is gemaakt om groene contour te realiseren. Als het gaat om waar wel en waar geen windmolens geplaatst kunnen worden, is de omgevingsverordening het instrument.

Mevrouw Van Gilse heeft gevraagd wat de inwoners van Utrecht hieraan hebben. Versterking van de biodiversiteit is goed voor iedereen en voor een gezonde leefomgeving. Daarnaast krijg je met de aanleg van nat schraalland, natuur en kleine landschapselementen een mooie beleving van het landschap en wellicht komen er ook plekken waarbij mensen door de natuur kunnen wandelen. Zo worden er vaak wandelpaden aangelegd in de uiterwaarden. Het gaat echter in eerste instantie om de biodiversiteitswinst.

Mevrouw Van Gilse vindt het fijn om te horen dat er ook wordt gewerkt aan de toegankelijkheid voor de inwoners en zou dat ook in het Statenvoorstel terug willen zien. Voor spreker zijn de uiterwaarden al natuur en gevraagd wordt in hoeverre het label erop plakken maakt dat dat beter wordt. Spreker meent dat de biodiversiteit in de uiterwaarden al groot is.

Gedeputeerde Bruins Slot meent dat toegankelijkheid belangrijk is en dat er bij de inrichting met betrokken partijen bekeken moet worden of bijvoorbeeld de aanleg van wandelpaden mogelijk is. Biodiversiteit staat echter voorop, dat moet met dit instrumentenkader gerealiseerd worden. Het verschil tussen een stuk grasland in de uiterwaarden of een hoogwatergeul is groot. Er zijn in de uiterwaarden nu nog maisvelden waar nu een goede kans is op rivier begeleidende natuur. Dan krijg je een heel ander landschap. Salmsteke is nu nog vlak grasland en dit wordt straks rivier begeleidende natuur.

De voorzitter geeft aan dat de tweede termijn al lijkt te zijn ingegaan door de vragen van de sprekers. Omwille van de tijd wordt sprekers gevraagd om geen dubbele vragen te stellen.

Mevrouw De Widt sluit aan bij het betoog van de gedeputeerde over de rivier begeleidende natuur. Spreker wijst de commissieleden erop dat er in februari een interessant symposium is geweest van SBB en Rijkswaterstaat over de waardevolle natuurontwikkeling langs de grote rivieren. Er is in de afgelopen 25 jaar veel bereikt op dit gebied. De Blauwe Kamer in de provincie Utrecht hoort daarbij, maar er zijn nog wel wat schakels waar nog wel wat te doen is. De ingrepen die nu worden voorgesteld, zijn daar heel zinvol bij.

De heer Westerlaken stelt dat er veel is gebeurd in de afgelopen 25 jaar en dat er ook veel extra kosten zijn gemaakt in de uiterwaarden in de afgelopen 25 jaar. De dynamische rivier langs de Waal is weer volledig in oude staat teruggebracht omdat het te gevaarlijk was om daar de bomen te laten groeien. Spreker roept op om te leren van dat voorbeeld.

Gedeputeerde Bruins Slot sluit aan bij deze opmerking. Als er dingen in de uiterwaarden worden gedaan, moet er goed met Rijkswaterstaat overlegd worden. De gedeputeerde herkent de veranderingen die hebben plaatsgevonden zoals mevrouw De Widt schetste.

Tweede termijn

Mevrouw Van Elteren geeft aan gehoord te hebben dat er gekeken wordt naar meekoppelkansen. Spreker vraagt of dit als realisatieoptie in het stuk moet komen te staan of dat hier op een andere wijze op wordt teruggekomen.

De heer Dinklo meent dat de gedeputeerde vrij snel over zijn vraag over een energielandschap heengaat. Spreker vraagt of het mogelijk is om in de notariële akte op te nemen dat er geen energielandschap komt en of de gedeputeerde bereid is om dat te doen en zo nee, waarom niet.

De voorzitter meent dat dit een erg technische vraag is en stelt voor om deze vraag te parkeren tenzij de gedeputeerde hier antwoord op wil geven.

Gedeputeerde Bruins Slot geeft aan op deze vragen te moeten terugkomen.

De heer Dinklo vindt het prima als hier voor de Statenvergadering op teruggekomen wordt.

De heer De Heer stelt dat de gedeputeerde heeft benadrukt dat de provincie erg afhankelijk is van processen die van onderaf komen. Spreker vraagt of de provincie ook actief op zoek zou kunnen gaan naar gebieden waar kansen liggen om te kijken of daar meerdere doelen bereikt zouden kunnen worden. Spreker vraagt of dat mogelijk is ondanks de vertraging die is opgelopen in het Uitvoeringsprogramma landelijk gebied en zonder het afwegingskader dat wordt gemaakt. Spreker heeft in de eerste termijn gevraagd naar Botshol en de plannen van Natuurmonumenten waar toen niets van kwam. Gevraagd wordt of dit met het instrumentenkader nu wel opgepakt kan worden.

De heer Hazeleger dankt de gedeputeerde voor haar heldere uiteenzetting over waarom ervoor is gekozen om de uiterwaarden helemaal tot natuur om te vormen. De SGP had hierin wellicht een andere keuze gemaakt maar de fractie legt zich hierbij neer. Spreker heeft genoten van de reactie van de gedeputeerde op de inbreng van de heer Van der Steeg. Spreker meent dat zijn vraag over het zorgvuldig omgaan met de schotten nog niet is beantwoord.

Gedeputeerde Bruins Slot geeft richting mevrouw Van Elteren aan dat het een subsidie-instrumentenkader betreft. Er is een gebiedsgerichte aanpak stikstof en een aanpak rondom bodemdaling en de gedeputeerde stelt dat het slim is als de Staten besluiten om dit instrumentenkader aan te nemen, dat er in die gebiedsgerichte processen met deze mogelijkheden naar voren wordt gekomen.

De Uitvoeringsstrategie landelijk gebied is vooral bedoeld om als provincie het afwegingskader uniformer te maken. Nu dit getemporiseerd is, zal er wel over de sectoren heen samengewerkt

blijven worden om ervoor te zorgen dat er in gebieden doelen worden gerealiseerd. Dat past ook bij de gedachte van de Omgevingsvisie over hoe je met elkaar wilt samenwerken.

Met betrekking tot de schotten is in de Kopgroep besproken dat iedere variant een evenredige kans moet krijgen om zich te ontwikkelen. Als één variant het goed zou doen en de rest zou leegtrekken dan zou dat geen recht doen aan de inzet van iedereen om tot goede varianten te komen. Na een jaar zal geëvalueerd worden of het geld op een goede manier is verdeeld en wat redenen zouden kunnen zijn om het anders te doen. De Staten zullen hierin worden meegenomen. De gedeputeerde is van plan om begin 2022 een uitgebreide update naar de Staten te sturen over de stand van zaken. De gedeputeerde zal terugkomen op de vraag van de heer Dinklo.

Met betrekking tot Botshol lopen de gesprekken en wellicht biedt het instrumentenkader nieuwe openingen om wel zaken op te pakken omdat er nu ook financiering bij komt.

De voorzitter wenst dit onderwerp af te ronden en meent dat dit een klein debat of hamerstuk zou kunnen zijn.

De heer Westerlaken heeft in de chat aangegeven een klein debat te willen.

Mevrouw Van Gilse heeft ook de voorkeur voor klein debat. Spreker overweegt een motie over de publiekstoegankelijkheid.

De voorzitter concludeert dat het een klein debat wordt.

2.2 Statenvoorstel Provinciale Voedselagenda 2021-2023

De voorzitter stelt voor om na de vragen in de eerste termijn kort te pauzeren en dan te hervatten met de beantwoording door de gedeputeerde.

Half januari is er een expertmeeting gehouden over lokaal voedsel en gezond en duurzaam eten. Nu ligt er, mede dankzij de input van de Staten een Statenvoorstel voor en de bijbehorende Voedselagenda ter bespreking voor.

Mevrouw Van Elteren is blij dat het voorstel er nu is en dat er is gekozen is voor een brede integrale benadering op basis van de twee thema's, het versterken van de korte keten en het stimuleren van duurzame en gezonde consumptie in de provincie Utrecht. Ook het uitvoeringsprogramma ziet er goed uit met concrete punten en duidelijke ambities. De fractie is blij dat de Staten door de sessies mee hebben kunnen denken over de Voedselagenda. De organisatie wordt hierover gecompimenteerd.

Gevraagd wordt in hoeverre er aandacht is voor ketenpartners zoals de horeca. Hier staat weinig over in het stuk. Ook kan gedacht worden aan de zorgsector met de maaltijden in ziekenhuizen en scholen en het voedselaanbod in kantines en schoolmoestuintjes. Spreker sluit alvast aan bij de opmerkingen die de PvdD ongetwijfeld gaat maken over de voorbeeldfunctie van de provincie Utrecht en hun motie Carnivoor, geef het door.

Mevrouw Van Gilse geeft aan dat de VVD er voorstander van is dat het zo gemakkelijk mogelijk gemaakt moet worden om de kortere voedselketens te creëren in de provincie. De fractie vindt het ook belangrijk dat de boeren hun mooie producten goed kunnen verkopen aan lokale klanten. De gedeputeerde wordt gevraagd waarom er niet eerst is gewerkt aan het wegnemen van belemmeringen om dat te doen. Hierbij valt te denken aan de regels voor reclame-uitingen met betrekking tot het verkopen van lokale producten langs provinciale wegen. Spreker vraagt of wat nu voorligt, wel is waar de ondernemers behoefte aan hebben om de ketens korter te kunnen maken. De fractie is van mening dat het belangrijk is om de bereikbaarheid te verbeteren en minder overheidsbemoeyenis te realiseren op dit gebied.

Het lijkt de fractie niet aan de provincie om te bepalen hoe mensen moeten eten.

Er worden ook vraagtekens geplaatst bij de financiële onderbouwing. Gevraagd wordt waarom ervoor is gekozen om incidenteel geld uit te geven, waarom het niet is opgenomen in de begroting, waarom er met het voorstel is vooruitgelopen op de kadernota en wat de haast is.

De heer Westerlaken stelt dat het initiatief voor een Voedselagenda niet van het CDA is uitgegaan omdat de fractie de toegevoegde waarde van de provincie hierin niet ziet. Spreker heeft dit bij het debat over de landbouwvisie ook al aangegeven. De provincie heeft nagenoeg geen instrumenten en geen middelen om hier een functie van betekenis in te kunnen vervullen. Dit is echter toch zo afgesproken en spreker zal zich dan ook inzetten voor een heldere Voedselagenda voor de provincie. Dit alleen al omdat het belangrijk is dat regionale producten zoveel mogelijk regionaal worden afgezet.

Gevraagd wordt wat de toegevoegde waarde van de waterlinies is, deze lijken er aan de haren bij te zijn gesleept.

Spreker houdt zijn hart vast als het gaat om de circulariteit. Spreker heeft antwoord op een vraag gekregen dat hij niet begrijpt.

De heer Hazeleger geeft aan de inbreng van de heer Westerlaken grotendeels te kunnen onderschrijven. Spreker vraagt of de heer Westerlaken van mening is dat deze Voedselagenda genoeg doet om Utrecht een sterke regionale voedselketen te geven.

De heer Westerlaken antwoordt hier de vraag over te hebben gesteld over hoe lang of hoe kort een 'korte keten' is.

De heer Hazeleger memoreert dat de heer Westerlaken heeft aangegeven dat het antwoord op deze vraag hem niet duidelijk is maar dat hij ook heeft gezegd dat hij een sterke regionale voedselketen wil. De vraag is of de heer Westerlaken dat in deze Voedselagenda voldoende ziet terugkomen.

De heer Westerlaken geeft aan niet te hebben gesproken over een korte regionale voedselketen maar dat hij heeft gezegd dat hij benieuwd is of de Voedselagenda zal bijdragen aan een verhoging van de afzet van regionale producten in de provincie Utrecht.

Mevrouw De Widt stelt dat de fractie van mening is dat bescheidenheid past bij dit onderwerp. Het voedselsysteem is een veelomvattend systeem en gaat de provinciegrenzen te buiten. Er is op een sympathieke manier gezocht naar een zinvolle manier om transities te stimuleren en in te haken op bestaande dingen. Dit zeker in het verlengde van de Landbouwvisie en het uitvoeringsprogramma daarbij. De inzet op de korte ketens spreekt de fractie aan.

Mevrouw Krijgsman sluit aan bij de complimenten die GroenLinks maakte. De PvdA is blij dat er nu een Voedselagenda ligt.

Op pagina 5 is te lezen dat er op RTV Utrecht het programma de Keuken van Utrecht is uitgezonden met als doel om bekend te maken dat er bij boerenproducten gekocht kunnen worden. De gedeputeerde wordt gevraagd of, als de evaluatie is geweest en deze positief is, dit programma in de toekomst herhaald zou kunnen worden om te stimuleren dat tijdens het kersenseizoen de mensen niet kersen uit het buitenland bij de grootgrutters gaan kopen maar bij de boeren in de buurt. Het project Boerderij in de kijker laat mensen kennismaken met boeren en het zou goed zijn om ideeën van boeren op dit gebied te ondersteunen. Het is belangrijk dat mensen weten waar hun voedsel vandaan komt en dat ze niet denken dat chocolademelk van bruine koeien komt.

De heer De Heer stelt dat 'allerlei bruikbare ingrediënten maar geen kant en klaar recept' de korte samenvatting van het uitvoeringsprogramma van de Voedselagenda zou kunnen zijn. De ambities zijn duidelijk. De tweede ambitie, het stimuleren van gezonde en duurzame consumptie, is weliswaar omvangrijk maar past wel prima bij de meerjaren doelenboom die vorig jaar is opgetuigd. Wellicht zal er werkende weg meer focus aangebracht moeten worden in deze ambitie en moeten de termen gezond, duurzaam en voedseltransitie beter gedefinieerd worden. Daar komen de partijen vast wel uit, het is goed om nu snel van start te gaan met de Voedselagenda. De hamvraag daarbij is: Hoe dan? De fractie hoopte in het uitvoeringsprogramma hier een concreet antwoord op te vinden. Het uitvoeringsprogramma biedt allerlei bruikbare ingrediënten maar geen kant en klaar recept. Blijkbaar is er nog geen strategie gekozen en dat is jammer. Het voordeel daarvan is dat de provincie nu nog veel kanten op kan maar het nadeel is dat er weinig sturing wordt gegeven terwijl er nu juist een bovenlokale aanpak nodig is. Het ligt voor de hand om snel een regionale aanpak te kiezen. In de

uitvoeringsagenda trof de fractie de werkwijze van een regionale voedselstrategie aan. Gevraagd wordt of de regionale samenwerkingsverbanden uitgedaagd kunnen worden om meer samen met de Regionale aanpak Wonen en Werken, in samenhang met de RES, meteen een regionale voedselstrategie uit te stippelen, parallel aan het traject Groen groeit mee, een soort groeimodel van een regionale voedselmarkt.

Spreker mag namens een burgersvereniging meepraten over het ontwikkelbeeld van de regio Amersfoort. Als je het hebt over groene ontwikkelingen, heb je het meteen ook over agrarische verdienmodellen en dan moet je ook praten over voedselcoöperaties en regionale voedselmarkten. De regio's praten in feite dus al over de Voedselagenda. Het is goed om dit structureel aan te pakken en gevraagd wordt of er een concreet uitvoeringsprogramma ingevuld kan worden.

Spreker vraagt in hoeverre onderwijsinstellingen een rol van betekenis kunnen spelen in dit traject. Met betrekking tot de voedseltransitie zoekt de fractie nog naar een stip op de horizon en gevraagd wordt of GS zich bewust niet vastleggen op een doel voor de lange termijn. Spreker vraagt ook welke instrumenten de provincie gaat inzetten en of er gedacht wordt aan stimuleringsregelingen voor nieuwe initiatieven.

Voedsel op de kaart zetten kan niet zonder middelen en wat de ChristenUnie betreft is het legitiem om bij de kadernota een concreet financieringsvoorstel voor te leggen.

Mevrouw Broere meent dat het belangrijk is dat de boeren naar de mensen toe komen in plaats van dat er wordt verwacht dat mensen naar de boeren gaan. Niet iedereen is in staat om naar de boeren toe te gaan en spreker roept op om de boeren uit te nodigen om naar de mensen toe te gaan.

Mevrouw Keller geeft aan dat de PvdD optimistisch is over de inhoud van de provinciale Voedselagenda en spreker dankt voor de boeiende expertmeeting die hierover is georganiseerd. Er was toen een presentatie over de samenwerking met de regionale restaurants. Spreker heeft toen benoemd dat de samenwerking van de restaurants met het Bartiméusfonds enorm succesvol was. Deze samenwerking is nu verlengd tot en met Pasen.

De fractie vindt wel dat er sprake is van een gemiste kans. De foto's die in de stukken zijn gepubliceerd laten veel kaas, groenten en brood zien en spreker vraagt of dit een bewuste keus is geweest en of de foto's passen bij de ambitie van gezond en duurzaam eten. Naast het publiceren van de foto's, waar volgens spreker al veel uit blijkt, doet spreker het voorstel dat de provincie kan laten zien dat het menens is met de Voedselagenda en het goede voorbeeld kan geven, mevrouw van Elteren heeft hier al naar verwezen. Op 10 juli 2019 heeft de PvdD een motie ingediend Carnivoor, geef het door en de gedeputeerde wordt gevraagd of zij deze motie alsnog wil omarmen en in het uitvoeringsprogramma van de Voedselagenda wil verwerken.

De heer Schipper stelt dat niemand tegen korte ketens, gezonder eten, een eerlijke prijs voor de boeren en het voorkomen van voedselverspilling is. De provincie gaat hier nu faciliterend, stimulerend en inspirerend mee aan de slag. Dat is ook nodig omdat in 2017 slechts 1% van al het in de provincie geconsumeerde voedsel afkomstig was uit de provincie Utrecht. Als dit 20% of 30% moet worden, is er werk aan de winkel.

De vraag die bij de fractie opkwam, is of dit wel terecht komt bij de mensen die het het hardst nodig hebben. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan de mensen uit de Utrechtse wijk Overvecht. Betaalbaarheid is een punt van aandacht, gezonde voeding is vaak duurder dan ongezonde voeding. De markt lijkt niet van zins om hier verandering in aan te brengen. Gevraagd wordt wat volgens de gedeputeerde voor deze groep mensen de resultaten van het uitvoeringsprogramma zijn om het geslaagd te noemen en hoe dat bereikt gaat worden. De fractie steunt de hoe-vraag van de ChristenUnie.

Het is spreker niet duidelijk waar de toename van 200.000 euro per jaar voor de Voedselagenda naartoe gaat en wat de criteria zijn om uit deze ruif mee te kunnen eten. Spreker vraagt wat er met het programma gebeurt na 2023. Om dit vast te houden, zul je ook na 2023 nog een en ander moeten doen, als het al lukt. Een voorbeeld van hoe het wel kan is de eigen catering van het

bedrijfsrestaurant, maar dit zou wellicht nog breder kunnen. Zo zou er ook met de universiteit en gemeenten over dit onderwerp gesproken kunnen worden. De gedeputeerde heeft allerlei netwerken die gebruikt kunnen worden om dit te promoten en spreker roept op om die netwerken te benutten.

De heer Hazeleger stelt dat het idee van een Voedselagenda ook niet bij de SGP vandaan komt. Er was een ton per jaar voor gereserveerd. Dit is nu drie ton geworden en dan verwacht je wel wat. Wat er nu in de stukken staat, lijkt echter wat tegen te vallen. Het blijft bij het nog een keer ondersteunen van vrij abstractie initiatieven die al lang lopen. Daarnaast wordt er bijgedragen aan een programma dat geïnitieerd is door het Rijk. De SGP zou de drie ton graag inzetten voor concrete zaken die andere fracties als GroenLinks en de SP hebben genoemd. De fractie wil concrete stappen zetten op weg naar een regionale voedselketen waar boeren hun voedsel op loopafstand van hun bedrijf kunnen afzetten. De fractie is met een aantal boeren in contact om te overleggen waar concrete stappen gezet zouden kunnen worden en er wordt gewerkt aan een amendement om een concretiseringslag te maken. De partijen worden uitgenodigd om hierover mee te denken.

De voorzitter deelt mee dat de Lijst Bittich heeft aangegeven geen bijdrage te hebben op dit punt.

De heer Germs geeft aan dat 50PLUS enthousiast is over de Voedselagenda, de partij vindt het belangrijk om aandacht te schenken aan goed voedsel. Het is ook een stuk uitwerking van de Landbouwisie en de samenwerkingsagenda Landbouw en zo komt alles weer bij elkaar. Spreker is het eens met de VVD dat er iets gedaan moet worden aan het herkenbaar zijn van landbouwproducten langs de weg en heeft hier in het verleden als woordvoerder van de VVD al vragen over gesteld. Spreker vraagt wat de provincie bezielt om de zichtbaarheid van de producten langs de weg tegen te houden.

Een van de genoemde ketens is de horeca die nu al een aantal maanden op slot is en gevraagd wordt wat er richting de horeca gedaan gaat worden als deze weer open gaat. Er leven bij de fractie grote zorgen over ondernemers bij wie het water aan de lippen staat en een deel van het extra geld zou dan ook naar de horeca moeten gaan om de horeca aan te laten sluiten op streekproducten en dergelijke. Spreker stelt voor om leuke ideeën als die van de heer Hazeleger en mevrouw Keller op te pakken en zo concreet mogelijk te worden in de uitvoering.

De voorzitter dankt de leden voor de eerste termijn en schorst de vergadering om 15.32 uur. De voorzitter heropent de vergadering om 15.40 uur.

Gedeputeerde Bruins Slot dankt de Statenleden die hun waardering voor de Voedselagenda hebben uitgesproken. Het is belangrijk dat dit niet alleen een agenda is voor de producenten maar ook voor consumenten. Hierbij kan gedacht worden aan mensen in het onderwijs, de zorg, en kinderen. De horeca, de zorg en de scholen zitten ook in de netwerken waarop meegedaan wordt met het project Lokaal voedsel, wat mevrouw Keller benoemde. Ook de Regiodeal Food Valley heeft een sterk tweede spoor dat vooral draait om gezonde en duurzame voeding en de horeca en zorginstellingen staan daar centraal in. Ook voor die projecten geldt dat zij een versteviging en een aansporing krijgen op het moment dat de coronamaatregelen dat toelaten. In de Regiodeal is ook veel aandacht voor gezonde en duurzame consumptie bij kinderen. De heer Schipper heeft gelijk dat niet alle kinderen gelijke toegang hebben tot gezonde voeding omdat het vaak zo is dat slechte voeding goedkoper is dan gezonde voeding. Het is dan belangrijk dat de provincie haar deel doet met de Regiodeal maar dat er ook landelijk wordt gewerkt aan de zout-, suiker- en vetconvenanten en het nationaal Programma Preventie. Ook initiatieven als Boerderijen in de kijker waar jongeren leren waar voeding vandaan komt, zijn hierin belangrijk. De provincie ondersteunt Boerderijen in de kijker al jaren wil dat de komende jaren blijven doen.

De heer Schipper geeft aan dat het hem ook om de betaalbaarheid gaat en vraagt wanneer het uitvoeringsprogramma voor de gedeputeerde geslaagd is voor de groep mensen die hij aanduidde.

Gedeputeerde Bruins Slot stelt dat de tweede doelstelling het in brede zin bevorderen van gezonde en duurzame voeding is. De gedeputeerde ziet het punt van de heer Schipper over het belang van het feit dat kinderen die vanuit een achterstand opgroeien, ook gezonde voeding moeten kunnen krijgen. Vanuit de pilot binnen Spoor 2 van de Regiodeal food Valley is ook aandacht voor verschillende typen wijken. Een aantal van de pilots zullen plaatsvinden in de Utrechtse wijken. In het programma is voor het eerst nu ook monitoring en evaluatie opgenomen om te zien of de korte keten wordt bereikt en of er op een goede manier wordt bijgedragen aan het bevorderen van gezonde en duurzame voeding. Dit moet een beter beeld geven van welke resultaten er bereikt worden met de verschillende initiatieven. Het programma is niet primair gericht op het gezonder laten eten van jongeren die vanuit een achterstand opgroeien maar met bijvoorbeeld 'Jong leren eten' kan de provincie hier wel een bijdrage aan leveren. Het belang van de Voedselagenda is dat de verschillende initiatieven nu gemonitord worden op het resultaat dat wordt bereikt. De gedeputeerde is het met de heer Schipper eens dat er breder gekeken moet worden en dat is waarom er wordt samengewerkt met Gezonde Leefomgeving en met het programma Circulair in de provincie Utrecht.

Meerdere partijen hebben het verzoek gedaan om een slag te maken met betrekking tot de regelgeving rondom de borden om voedsel aan te prijzen aan de straat. De provincie is hiermee bezig en de hoop is om bij de volgende aanpassing van de Omgevingsverordening met een voorstel te komen. Mevrouw Van Gilse heeft tot haast gemaand. De juristen zijn druk bezig geweest met de interim Omgevingsverordening en deze juristen zijn nu druk met dit onderwerp.

De heer Germs stelt dat de Omgevingsdienst de mensen op dit gebied zodanig achter de broek zit dat het moeilijk is om de doelstellingen die de partijen gezamenlijk proberen te bereiken voor elkaar te krijgen. Het ligt niet aan de gedeputeerde maar kennelijk zit er een taaiheid in de ambtelijke organisatie en bij de Omgevingsdienst dat het halszaak is om hier veel werk van te maken.

Gedeputeerde Bruins Slot licht toe dat ze eerder aan mevrouw Van Gilse toegezegd heeft dat ze met een nieuw voorstel zal komen en dat zal ook gebeuren. Richting de heer Germs merkt de gedeputeerde op dat het college en PS-regelgeving vaststellen en dat deze partijen dan ook de verantwoordelijkheid dragen als dit in de uitvoering minder prettig verloopt.

De gedeputeerde licht toe dat er aandacht is voor kinderen, onder andere met 'Gezonder en duurzamer leren eten' maar ook in de samenwerking met 'Jong leren eten'. Dit is ook een antwoord op de vraag van de ChristenUnie in hoeverre onderwijs een rol speelt.

Het betreft incidenteel geld omdat het de komende jaren een uitvoeringsprogramma is. Het is een expliciet voornemen van deze coalitie om een Voedselagenda op te stellen en uit te voeren. Dat maakt dat de gedeputeerde voor deze periode een voorstel heeft gemaakt. Het voornemen is om in 2023 te evalueren zodat daarna een beslissing kan worden genomen over het voortzetten ervan. De waterlinie verkoopt als goed beeldmerk als het gaat om voeding zoals zuivelproducten uit het Groene Hart of Goudse kaas. Zo kan een karakteristiek gebied als de waterlinie een aanleiding zijn om lokaal voedsel onder die noemer te kopen. Dit geldt ook voor de forten waar nu een experiment loopt met haverteelt.

Morgen vindt er een bijeenkomst plaats van het netwerk Footprint Region Utrecht en de Statenleden kunnen hierbij aansluiten. De voorzitter wordt gevraagd om via de griffier een link naar die bijeenkomst naar de Statenleden te sturen.

Met betrekking tot circulariteit, de laagste vormketen en wanneer deze gesloten is, houdt de gedeputeerde de Landbouwvisie aan omdat die door PS is vastgesteld. Dat houdt in dat de keten op het laagst mogelijke niveau gesloten wordt en dat is dus ook het uitgangspunt van deze Voedselagenda.

Het programma de Keuken van Utrecht wordt geëvalueerd en het hangt van deze evaluatie af of het een vervolg krijgt. Als de evaluatie positief is, is de gedeputeerde bereid om te kijken of hier via het mediabeleid een bijdrage aan geleverd kan worden. De gedeputeerde vond het zelf een goed programma, maar het moet ook bij anderen aanslaan.

De heer De Heer riep op om met een regionale voedselstrategie een grotere en hogere stap te zetten. De gedeputeerde is van mening dat het belang van de Voedselagenda is dat er nu een beleid

is dat samenhang krijgt met een uitvoeringsprogramma dat elk jaar wordt aangepast aan de nieuwe inzichten. Doordat er wordt gemonitord komt ook beter in beeld hoe de rolinvulling van de provincie kan zijn. De gedeputeerde ziet dit als een start en gemeenten zijn hier ook druk mee bezig.

Krachtenbundeling kan er op termijn toe leiden dat er iets groters als een strategie komt. Dit zijn nu de eerste stappen om met elkaar goede bouwstenen te krijgen.

De provincie wil subsidies gebruiken, maar ook kennis delen, verbindingen leggen en juist op een aantal punten in de Taskforce Korte keten ook met Rijk en andere provincies samenwerken. Er wordt gezamenlijk onderzoek gedaan naar de belemmeringen die er zijn voor boeren om hun producten verder weg te zetten.

Richting mevrouw Broere merkt de gedeputeerde dat het goed is om over en weer contact met elkaar te hebben. De gedeputeerde kan zich herinneren dat er voor corona op de Kaasmarkt van Woerden regelmatig een boer met koe stond omdat hij zo aan mensen kon uitleggen wat hij doet. Dat is een voorbeeld van een boer die naar de mensen toe komt en de hoop is dat dit na corona weer mogelijk is.

Mevrouw Keller vroeg naar de foto's in de stukken en de gedeputeerde licht toe dat de Schijf van 5 is gevolgd. Hier zit ook nog steeds vlees in. Met betrekking tot het kiezen op wat men in de kantine kan eten wordt nu ingezet op duurzaam voedsel. De motie riep op tot alleen plantaardig maar de gedeputeerde zegt in lijn met de Schijf van 5 dat mensen die keuze zelf mogen maken. Het is aan de Staten om daar een uitspraak over te doen.

Met betrekking tot de horeca wordt met de Regiodeal food Valley intensief van start gegaan als de coronamaatregelen dat toelaten. In de tweede pijler zitten een aantal projecten gericht op het versterken van de horeca en gezonde voeding. Vanuit de Voedselagenda is de provincie in contact met een partij die bezig is met lokaal voedsel in de horecagroothandels en er wordt een mogelijke samenwerking met deze partij verkend.

De voorzitter deelt mee dat de vraag van de SP over waar het geld heengaat en onder welke voorwaarden nog niet is beantwoord.

Gedeputeerde Bruins Slot licht toe dat het ten eerste de doelstelling van de agenda moet bevorderen. Het geld in LEADER moet de regionale structuur versterken, er wordt ingezet op kennisdeling en het moet passen bij de subsidieverordening.

Tweede termijn

De heer Hazeleger geeft aan geen moeite te hebben met een samenwerking met het Rijk. Het idee van spreker is dat in de hele Voedselagenda waar 300.000 euro per jaar aan uitgegeven wordt, aangesloten wordt op bestaande initiatieven en dat er weinig eigen dingen worden ontwikkeld. Spreker meent dat er in de provincie boeren zijn die tegen kleine dingen aan lopen die gemakkelijk verholpen zouden kunnen worden en dergelijke dingen worden in de Voedselagenda gemist.

Gedeputeerde Bruins Slot licht toe dat er juist plek is om nieuwe initiatieven te doen. Dat is de reden waarom de uitvoeringsagenda niet helemaal is dichtgemetseld en zo kunnen zaken die de heer Hazeleger benoemt, bekeken en aangepakt worden. LEADER is met het Lokaal voedselproject een project dat probeert verschillende facetten bij elkaar te krijgen. Boeren kunnen het Lokaal voedselproject benaderen als ze tegen dingen aan lopen. Juist hiervoor is in de uitvoeringsagenda een aantal kopjes opgenomen met ruimte om extra dingen te doen. Dit ook omdat er in de loop van tijd tegen dingen aan gelopen kan worden die aansluiten op de doelstellingen.

Suggesties of voorbeelden van de heer Hazeleger zijn welkom zodat de provincie een link kan leggen.

De heer Schipper dankt de gedeputeerde voor de antwoorden maar twijfelt of het nu allemaal scherp en concreet genoeg is. Richting de Statenvergadering zal spreker binnen de fractie overleggen over het eventueel indienen van een motie of amendement. Spreker kijkt graag mee met de heer Hazeleger die een voorstel aankondigde.

Mevrouw Broere geeft aan niets over de Voedselbank te hebben gehoord. Spreker meent dat het belangrijk is dat er ook daar aandacht aan moet worden besteed aan gezonde voeding. Spreker heeft ook niemand horen praten over vis. Dit terwijl het eten van vis tijdens deze coronaperiode heel belangrijk is.

De voorzitter stelt vast dat er verder geen vragen zijn en stelt voor het vervolg een klein debat voor. Via de chat geven de leden aan hiermee in te stemmen.

2.3 Statenbrief concept Ontwerp Bodem- en waterprogramma provincie Utrecht 2022-2027

De voorzitter licht toe dat er een informatiesessie over dit onderwerp is geweest op 14 oktober. Er ligt nu een concept ontwerp en in april zou er een Ontwerp Bodem- en waterprogramma vastgesteld kunnen worden voor inspraak.

De Staten kunnen nu een reactie geven op het voorliggende stuk.

De vragen zijn welke accenten de Staten willen terugzien, of ze kloppen zoals ze er nu in staan en of de fracties nog suggesties voor verbeterpunten hebben.

Gedeputeerde Bruins Slot licht toe dat dit hetzelfde stramien is als de Omgevingsvisie. Dit concept Ontwerp is nog een voorstadium. De gedeputeerde dankt de leden voor de technische vragen. De reacties van de natuurorganisaties, LTO, gemeenten en de waterschappen worden nu verwerkt. De suggesties van de Staten zullen ook zo veel mogelijk verwerkt worden. Vervolgens komt het stuk als nieuw geheel terug bij de Staten waarbij er breder gedebatteerd kan worden over de inhoud zelf. Dit moet uiteindelijk leiden tot vaststelling begin 2022. Het stuk zal dus nog op verschillende momenten terugkomen.

Mevrouw Vrieling dankt GS dat de Staten, net als de betrokken partners, zo vroeg betrokken worden. Op pagina 41 staan beleidskeuzes 25 en 26 over de industriële grondwateronttrekkingen. De fractie vraagt zich af waarom er niet gegaan wordt voor geen uitbreiding meer en waar mogelijk krimp. Het gebruik van leidingwater is niet alleen veiliger en betrouwbaarder maar ook duurzamer. Bij Beleidskeuze 29 vraagt de fractie zich af of er naast het feit dat de kwaliteit niet mag verslechteren niet ook vastgelegd moet worden dat verbeteringen niet onmogelijk gemaakt mogen worden.

Spreker vraagt zich af of er in relatie tot de risico-inventarisatie van de duizenden verontreinigde locaties in Utrecht die niet onder de criteria van de Wet bodembescherming ernstig en spoed vallen, mogelijk wel via natuurlijke afstroming en uitspoeling kunnen leiden tot verontreinigd oppervlaktewater.

Spreker vraagt hoe ervoor wordt gezorgd dat er zo min mogelijk verspreiding van grondwaterverontreiniging optreedt, of dit goed in beeld is en of dit adequaat wordt geborgd. Het viel spreker op dat zuinig omgaan met watergebruik in het stuk genoemd wordt maar dat er geen uitwerking van dit punt in het stuk staat. Dit terwijl op dit gebied veel te winnen valt. Hier ligt natuurlijk een grote rol voor de waterbedrijven maar die hebben ook belang bij het gebruiken van water. Daarnaast worden er, als er sectoraal gedacht wordt, kansen gemist om dit aan te pakken of om kansen te benutten. Gevraagd wordt hoe de provincie kan bijdragen aan de bundeling van krachten van de waterbedrijven, de waterschappen en de provincie als het gaat om het terugdringen van watergebruik. Spreker vraagt of het terugdringen van pesticiden meegenomen wordt in het Bodem- en waterprogramma.

Mevrouw Van Gilse complimenteert het college voor de manier waarop dit onderwerp is geagendeerd en wordt besproken in de commissie. Spreker vindt dit een prettige manier van werken en dit is dan ook voor herhaling vatbaar.

Tijdens de miniconferentie Water werd aangehaald welke kansen er zijn voor het maken van combinaties met de stikstofaanpak. In dit stuk komt dit punt weinig terug. Gevraagd wordt wat daar

de reden voor is geweest en of het mogelijk is om hier meer accent op te leggen en dit toe te voegen aan het convenant.

De voorzitter constateert dat JA21 geen bijdrage heeft op dit onderwerp.

De heer Westerlaken dankt het college voor het op deze manier betrekken van de Staten en spreekt de hoop uit dat dit in de toekomst ook op deze manier zal gaan. Spreker stelt dat dit allemaal vooruitloopt op de invoering van de Omgevingswet en gevraagd wordt wat er gedaan wordt als de Omgevingswet niet wordt ingevoerd.

Mevrouw De Widt geeft aan dat dit hoofdstuk van bodem en water samenhangt met heel veel andere provinciale programma's. Gevraagd wordt hoe er een volgorde wordt gekozen als er conflicterende belangen zijn. Spreker vraagt of het mogelijk is om in het definitieve stuk een soort ladder op te nemen waaruit dit blijkt. Voor D66 staat het op lange termijn veiligstellen van de grondwatervoorraad bovenaan.

Spreker vraagt hoe met dit plan wordt bereikt dat er met betrekking tot bodem en water niet meer achter de feiten aangelopen wordt en maatregelen genomen moeten worden als het misgegaan is maar dat bodem en water veel meer als uitgangspunt genomen wordt voor ruimtelijke ontwikkelingen.

Spreker sluit aan bij de opmerkingen van de vorige sprekers dat het fijn is om in dit stadium al mee te kunnen kijken met wat er ontwikkeld wordt.

De heer Mulder geeft een compliment aan de gedeputeerde, de ambtenaren en de griffie voor dit integrale document. Het is fijn dat hierbij ook de samenwerkingspartners genoemd worden. De PvdA vindt het stuk nog niet heel programmatisch. Het blijft bij beleidsintenties die weinig kwantitatief operationeel zijn. Door de formulering zijn de doelstellingen niet kwantificeerbaar waardoor de sturende en controlerende taak van PS in het gedrang komt. De gedeputeerde wordt gevraagd of de eindformulering meer SMART geformuleerd kan worden.

De PvdA is blij met de doelstellingen voor grondwater. De beantwoording van de vragen over vergunningen voor onttrekkingen van commerciële grootverbruikers roept meer vragen op maar deze zullen later worden gesteld.

De formulering van het peilbeleid moet scherper. Het gaat daarbij om het beperken van verdere bodemdaling. Vooral beleidskeuze 40 op pagina 51 is veel te vrijblijvend. Op pagina 12 staat het scherper geformuleerd maar daar wordt verwezen naar de omgevingsvisie. Een andere formulering zou kunnen luiden: 'We werken voor het veenweidengebied naar een remming van 50% van de huidige bodemdaling. In dit programma moet het peilbeleid daarop worden aangepast. Nieuwe peilbesluiten moeten de bodemdaling tot 50% remmen.' Gevraagd wordt of een dergelijke formulering voor de gedeputeerde passend is.

Wat de PvdA betreft zou het handig zijn om een splitsing te maken tussen het aantal bestuurlijk politieke beleidskeuzes en de wat meer wettelijk verplichte going-concernbeleidspunten.

Bij het waterschap is na een lange discussie een concrete stap gezet naar het zoveel mogelijk wegnemen van medicijnresten in het oppervlaktewater. Er wordt toegewerkt naar een aanvullende vierde trap in het zuiveringsproces op alle zuiveringen. Spreker vraagt of de provincie in dit programma dit punt ook wil opnemen.

Voor de collega's bij HDSR was de voorgenomen inzet voor een circulair bodem- en waterbeheer een welkome maar toch onvoorziene aanvulling op hun eigen beleidsdoelen. Spreker vraagt om een aanzet om de beleidskeuzes 2 en 3 goed te communiceren. De fractie is blij met de toezegging dat een verdere aanscherping van dit beleid in de uitvoeringsagenda mogelijk is.

De PvdA steunt de inzet om tot meer vrij toegankelijke zwemlocaties te komen.

Met betrekking tot de ontoereikende kwaliteit van het grondwater bij drinkwaterwinningen waarvoor de provincie een verwijtbaarheidsrisico loopt, heeft de fractie kennisgenomen van de bestuurlijke mening dat dit komt door het trage systeem waar bij winningen eerst nog

kwaliteitsverslechtingen optreden als gevolg van historische verontreinigingen door meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen en dat dit niet te wijten is aan de actuele maatregelen die nu genomen worden.

De heer De Heer geeft aan dat de grootste zorg van de fractie ligt bij de vertraging van het uitvoeringsprogramma landelijk gebied. De fractie mist daar het afwegingskader dat in alle gebiedsprocessen nodig is. Dit is het derde stuk dat vandaag besproken wordt waarbij deze zorgen spelen.

De fractie heeft vooral zeven punten benoemd die zij waardeert in het stuk zoals de driedimensionale aanpak. Andere punten zullen na de inspraakronde wel op tafel komen. De fractie is van mening dat het concept Ontwerp inspraakrijp is.

De voorzitter stelt vast dat de PVV geen bijdrage heeft op dit onderwerp.

De heer Van der Steeg geeft aan zijn bijdrage al te hebben ingestuurd. Spreker zal hier een aantal onderdelen uit bespreken en wat hij niet behandelt, kan schriftelijk beantwoord worden.

Spreker start met een algemene opmerking. De provincie stelt de doelen voor de KRW-waterlichamen en de overige wateren vast. De fractie constateert dat PS bij het formuleren van ambities en doelen in dezen weinig betrokkenheid hebben gehad. PS zitten naar het gevoel van de fractie aan het eind van het proces waarbij ambtenarij en waterschap eigenlijk al de 'boel hebben afgetikt'. Dit terwijl er best politieke keuzes zijn te maken in dit geval. Met name de ambitie ten aanzien van de doelen voor overig water zou voer voor discussie kunnen zijn. Datzelfde geldt voor de te nemen maatregelen. Bijvoorbeeld hoe je die faseert in de tijd kan een politieke keuze zijn, temeer daar er geen deadline op zit van 2027, maar een 'open eind'. De fractie betreurt dit gebrek aan betrokkenheid. Gevraagd wordt wat de rol van PS überhaupt is ten aanzien van de ambities met betrekking tot doelen en maatregelen.

Door overgangsrecht zijn PS nu nog betrokken bij het Bodem- en Waterplan (BWP). De bevoegdheid tot het vaststellen van het Regionaal Waterprogramma berust via de Omgevingswet straks bij GS. In de toekomst is dit dus een 'feestje van GS'. Het lijkt 'ver van ons bed', maar spreker vraagt zich nu al af hoe PS bij het volgende BWP betrokken zullen worden. De fractie zou het waarderen als PS inhoudelijk blijven 'aangehaakt'.

Spreker vraagt hoe wordt geborgd dat doelen en maatregelen van de overige wateren gehaald en uitgevoerd worden. Een deadline wanneer doelen behaald moeten zijn, is er niet en een rapportageplicht aan Brussel, zoals bij KRW-waterlichamen, ontbreekt. Daarnaast is er sprake van een inspanningsverplichting in plaats van een resultaatsverplichting. Gevraagd wordt hoe GS gaan voorkomen dat het met betrekking tot de overige wateren te vrijblijvend wordt, omdat ook veel afhangt van medewerking van derden, zoals bij het DAW. Spreker vraagt of er niet meer een resultaatsverplichting geformuleerd zou moeten worden, inclusief wat vastere termijnen in plaats van 'open eindjes'.

De omgevingsvisie spreekt de ambitie uit om in 2027 aan de KRW-doelen te voldoen. Gezien de ecologische toestand van de waterlichamen is dit, op zijn zachtst gezegd, een uitdaging. Dit temeer omdat de kwaliteit in 2015 al op orde moest zijn, waarbij 2027 slechts een uitstelkans was. De fractie onderschrijft de ambitie, maar vraagt zich ook af of het niet verstandig is om eerder dan volgend jaar ook financieel te intensiveren, bijvoorbeeld bij de voorjaarsnota. De opgave is namelijk op zich nu al in beeld. Wachten tot 2022 lijkt tijdverlies, temeer omdat de Annex laat zien dat van de zestig waterlichamen in de provincie er op dit moment in chemisch opzicht vijf voldoen aan de KRW-doelen en in ecologisch opzicht nul van de zestig waterlichamen voldoen. Dit was overigens in 2009 bij het Provinciaal Waterplan, Deelplan KRW ook al zo. Daarmee is niet gezegd dat er niets bereikt is, ecologie heeft tijd nodig en wellicht wordt er nu anders en beter gemeten, maar het laat wel zien dat de opgave nog steeds enorm is en dat er met hantering van het 'One out, all out'-principe er in 2027 een probleem zal zijn.

De heer Schipper vraagt wat het 'One out, all out'-principe betekent.

De heer Van der Steeg licht toe dat je als waterlichaam aan allerlei parameters moet voldoen. Als je op vijf van de zes parameters van de KRW voldoet, wordt dan door de KRW gezegd dat je het helemaal niet hebt gehaald, omdat je een parameter niet hebt gehaald. One out, betekent dus all out.

Spreker geeft aan zijn vraag over het Perspectief Waterwegen nu achterwege te laten.

Spreker verwijst naar pagina 22 en vraagt waarom bij de potentie, de lange termijn doelen, van de overige wateren geen maatregelen worden geformuleerd. Nu wordt een doel geformuleerd, inclusief een tussendoel met maatregelen, maar aan het lange termijn doel wordt geen verdere invulling gegeven anders dan via het tussendoel. Als daarnaast de kaarten ten aanzien van de Overige Wateren worden bekeken is te zien dat dit moment de situatie behoorlijk rood en oranje kleurt. Dit in verband met een lage EKR-score. De verwachte situatie op korte termijn is grofweg geel, wat duidt op een maximale EKR-score van 0,6. Op de fractie komt dit over als een 'zesjescultuur'. Daarnaast is de kaart op lange termijn veelal groen gekleurd, wat wijst op een EKR-score van 0,6 tot 1. Gevraagd wordt of hier uitleg over gegeven kan worden en waar dit op is gebaseerd omdat er ook geen lange termijn potentie maatregelen zijn geformuleerd. Op de fractie komt dit over als 'wensdenken'.

Spreker licht toe dat hij de vragen over de waterparels, over vislood, over grondwaterverontreiniging op grote diepte, toestromend grondwater en de datacenters nu achterwege zal laten. Spreker vraagt of deze vragen na de vergadering beantwoord kunnen worden.

De heer Schipper stelt dat een groep samenwerkingspartners tevreden is over het concept Ontwerp. Spreker sluit aan op de opmerkingen van de heren Mulder en Van der Steeg om het concreter en beter meetbaar te maken.

Spreker vindt het een lastig leesbaar stuk met veel afkortingen die niet worden uitgelegd. Het is denkbaar dat een burger het stuk leest en er iets van wil vinden en dat wordt zo wel lastig gemaakt. Wat spreker betreft gaat het nu over bodemvervuiling en mogelijke grondwatervervuiling door opkomende stoffen. Spreker verwijst naar de Docuserie De Vuilnisman van Teun van der Keuken en met name de uitzending over biovergisting van 14 maart. Om de vergisting van mest op gang te krijgen moeten organische stoffen worden bijgemengd en op de aanlevering daarvan is weinig tot geen controle. Dit biedt criminelen een kans om gemakkelijk en goedkoop van troep af te komen en dat gebeurt ook. Drugsafval, dioxines en andere rotzooi is aangetroffen in restproducten bij bedrijven die van biovergisting gebruik maken. Dit wordt als mest over het land uitgereden en gaat vervolgens de bodem en mogelijk het grondwater in. De gedeputeerde wordt gevraagd of zij hiermee bekend is, hoe ze de gevaren inschat en welke stappen er van overheidswege gezet moeten worden om dit verder tegen te gaan.

De heer Hazeleger benadrukt het compliment dat de heer Westerlaken heeft gemaakt.

Inhoudelijk sluit spreker aan bij de opmerking van de heer Schipper dat het stuk lastig te lezen is.

Spreker vindt het stuk nog niet heel concreet. Hij memoreert de discussie over de omgevingsvisie waarbij, zoals vaker, is gezegd dat de uitwerking later volgt in de programma's. Toch valt de uitwerking wat tegen en zijn de doelen wat abstract en niet in alle gevallen SMART gemaakt. Spreker vraagt of mevrouw Chidi haar ambities met betrekking tot het terugdringen van medicijnresten voldoende terugziet in het programma.

Een groot zorgpunt is de realisatie van de KRW-doelstellingen en spreker vindt het mooi om zicht te krijgen op hoever de provincie is en wat er aanvullend nodig is. Het programma loopt van 2022 tot 2027 wat betekent dat aan het eind van deze programmaperiode die doelstellingen behaald moeten zijn. Spreker ziet hier een potentieel nieuw stikstofdossier.

De heer Van der Steeg deelt de zorg van de heer Hazeleger. Spreker adviseert om naar de kaartjes te kijken. In ecologisch opzicht voldoet nul van de plekken en in chemisch opzicht vijf van de plekken. Daarom heeft spreker aan de gedeputeerde gevraagd of het niet verstandig zou zijn om al eerder te gaan intensiveren.

De heer Hazeleger geeft aan de kaartjes te hebben gezien maar dat nog geen concreet beeld te vinden van hoever de provincie is op dit gebied.

De fractie zou meer ambitie willen zien op het aanleggen van meer strategische drinkwatervoorraden. Dit gaat in de toekomst een knelpunt worden. Vitens heeft daar ook voor gewaarschuwd en de fractie wil hier graag een intensivering op zien.

Bij beleidskeuze 41 wordt gesproken over circulaire waterketens. De fractie zou een verdere samenwerking willen zien met gemeenten en waterschappen om grondstoffen uit het rioolwater te benutten. Dit zou een kringloop kunnen creëren en bij kunnen dragen aan het bodemleven door organische stoffen. Dit punt krijgt vrij weinig aandacht in het programma Bodem- en waterleven. De heer Van der Steeg stelt dat de kaartjes in elk geval aangeven dat er nog een grote opgave ligt. Spreker heeft in RGW-context herhaaldelijk gevraagd naar de stand van zaken. De gedeputeerde gaf dan aan dat er met een monitoring in een zes jaar cyclus wordt gewerkt en dat het daarmee lastig is om een goede doorkijk te krijgen. Daarnaast schijnt het zo te zijn dat niet alle waterschappen met regelmaat informatie willen leveren.

De heer Germs geeft een compliment voor de werkwijze of de Staten vroeg te betrekken. Spreker waardeert het dat afgelopen week de reacties van de partners al gedeeld zijn door GS. Spreker vraagt aandacht voor de watergebieden van Vallei en Eem en van Rivierenland. Rivierenland is met Vijfheerenlanden erbij nu best een stevige speler. Het betoog van de heer Van der Steeg om aan de KRW verscherpte aandacht te schenken wordt ondersteund. Spreker heeft met de heer Van der Steeg in het verleden gevraagd de monitoringscyclus te doen. Spreker meent dat medicijnresten een stevig punt is en geeft aan ook benieuwd te zijn naar de reactie van de gedeputeerde ten aanzien van de opmerking over zwemlocaties.

De voorzitter stelt dat de suggesties geen antwoord behoeven en geeft het woord aan de gedeputeerde voor de beantwoording van de vragen.

Gedeputeerde Bruins Slot dankt de leden voor hun complimenten over de wijze van samenwerking. Er zit iemand van de waterschappen in het team met medewerkers en dat werkt heel goed. De Staten hebben met de omgevingsvisie al een amendement laten aannemen dat stelt dat water en bodem als ordenend principe wordt gebruikt en daarom is het goed om de samenwerking aan de voorkant te organiseren.

Met betrekking tot de betrokkenheid van PS heeft gedeputeerde Van Essen in brede zin aangegeven dat hij over alle programma's van de omgevingsvisie en de toekomst in gesprek wil gaan met de Staten over hoe dat het beste gedaan kan worden. Er komt nog een nieuw programma en er wordt naar de toekomst gekeken en dat lijkt het goede moment om de bredere vraag hierover te bespreken. Voor dit programma en in deze fase wordt er nu op deze manier opgelopen.

De opmerking van de heer Schipper over leesbaarheid en het gebruik van afkortingen is terecht. De afkortingen moeten uitgeschreven worden en voor verdere versies zal een tekstschrijver worden benaderd die vanuit een andere blik naar de tekst zal kijken om te zien of het ook leesbaar is voor mensen die niet van huis uit professional zijn. Het stukje zal enigszins technisch van aard blijven omdat het taaie maar zeer interessante onderwerpen zijn.

Er is voor het eerst in het programma aandacht voor industriële onttrekkingen. De provincie wil in overleg gaan met bedrijven om te zien of waterbesparing, hergebruik en circulair mogelijk is. Er zal dan ook bekeken worden of bedrijven dan toe kunnen met een mindere vergunning maar rechten die al toegekend zijn, kunnen niet ingetrokken worden.

Er werd met betrekking tot beleidsdoel 29 gevraagd waarom er ook niet verbeteringen mogelijk gemaakt worden. Dit beleid is opgezet om landelijk beleid voort te zetten en als men in dit gebied iets wil doen moet er gewoon getoetst worden aan het effect op Natura 2000-gebied.

Als het gaat om het beoordelen van historische verontreinigingen dan wordt er op dit moment op basis van de huidige wetgeving van het Rijk gecontroleerd of deze niet uitspoelen naar KRW-oppervlaktewateren. Als daar sprake van is, moet dit worden opgeruimd en de lijn wordt na de inwerkingtreding van de Omgevingswet voortgezet. Voor de overige wateren wordt er de komende jaren geïnventariseerd of hier knelpunten in zitten en of er actie ondernomen moet worden.

Mevrouw Vrieling heeft vragen gesteld over het bundelen van krachten met betrekking tot het zuinig omgaan met water. Dit wordt gedaan binnen de Blauwe Agenda waar waterbewustzijn een onderdeel van is en de provincie wil dit op meer vlakken doorzetten.

Ook in dit Bodem- en waterprogramma is er aandacht voor gewasbeschermingsmiddelen en de aanpak van opkomende stoffen en dit zal nadrukkelijker in de tekst terugkomen. Een novum in het programma is dat biodiversiteit als apart hoofdstuk is opgenomen.

Mevrouw Van Gilse heeft gevraagd aan te geven of er op bepaalde facetten verbanden zijn met stikstof. Het college zal de tekst hierop nakijken. Het aanpakken van de verdroging van natuurgebieden heeft ook een positief effect op de weerbaarheid tegenover stikstof. Veel zaken zijn hier ook weer los van. De KRW-doelen betekenen bijvoorbeeld gewoon een beter en schoner water. Dat kun je bereiken door het aantal nutriënten dat inspoelt te verminderen en daar zit wel weer een link met stikstof.

Er is gevraagd wat er gedaan wordt als de Omgevingswet niet wordt ingevoerd. De gedeputeerde is zelf ook nieuwsgierig of 1 januari gehaald wordt. Dit programma wordt echter ook verplicht onder de Waterwet en komt er dus hoe dan ook.

Mevrouw De Witte heeft opgeroepen te kijken naar een ladder rondom grondwater en naar raakvlakken met andere programma's en dan vooral waar het botst. Bij het opstellen van dit programma is gekeken naar raakvlakken met andere programma's, beleidsthema's, conflicterende belangen en kansen om elkaar te versterken. Dit is bijvoorbeeld terug te zien bij de balans tussen duurzame energie en het beschermen van de grondwateraanvoer. Er zullen vooral bij integrale gebiedsopgaven keuzes gemaakt moeten worden zoals gaan voor grondwater of voor de winning van aardwarmte in een bepaald gebied. Er zullen dan individuele keuzes gemaakt moeten worden. Er zal beschreven worden waar mogelijk botsingen kunnen plaatsvinden.

Het amendement van de Staten dat is aangenomen met de omgevingsvisie moet nog in de tekst worden opgenomen en zal het uitgangspunt zijn binnen dit programma. Tegelijkertijd is de provincie al zo aan het werk als het gaat om een toekomstbestendig Amsterdam-Rijnkanaal en het Noordzeekanaal.

De Staten krijgen nog het Koersdocument over bodemdaling en hier komt nadrukkelijk het watersysteem en het belang van het verhogen van de grondwaterpeilen in terug.

Er komt nog een monitoringsplan voor de KRW-doelen en dan komen de doelen van de KRW ook SMART terug.

Er zal nog een keer scherp gekeken worden naar wat wettelijk is en wat niet wettelijk. Misschien zal dit op een aantal punten nader geduid moeten worden. Soms is iets wettelijk en bestuurlijk en soms is het een keus van de Staten zoals de medicijnresten om daar aandacht aan te besteden.

Het Rijk heeft aandacht voor het opnemen van de vierde trap en de Unie van Waterschappen zal met een aanpak komen waarbij men vooral wil aansluiten bij de vervangingstermijnen van de rioolwaterzuiveringsinstallaties omdat dit in één keer doen heel duur is.

Via Programma Recreatie en Toerisme komt het onderwerp van meer zwembadwater terug. De gedeputeerde heeft al aan de Staten toegezegd dat hij dit programma door de Staten laat vaststellen, meent de gedeputeerde.

De PvdD heeft vragen gesteld over de betrokkenheid van de Staten. Er is op verschillende momenten gesproken over de KRW-doelen. De provincie zit een beetje in het stramien dat de Europese Unie heeft opgelegd en daarnaast is het zo dat het Rijk de brede kaders opstelt en de regels daarvoor. Binnen de richtlijnen van de EU is er weinig ruimte om eigen ambities te bepalen en de provincie is met betrekking tot het bereiken van de doelen ook afhankelijk van landelijke trajecten. Hierbij valt te denken aan de Taskforce Mestkwaliteit die bezig is met het zevende Programma Nitraat wat een heel belangrijke stap moet zetten om ervoor te zorgen dat de nutriënten vanuit het land minder instromen in de KRW-wateren. Daarvoor wordt er zelfs gesproken over de inzet van meer dwingende instrumenten. Dit zijn echter landelijke keuzes waarop de provincie de uitvoering zal moeten doen. Het college zal bij de Kadernota 2022 met een voorstel voor de middelen komen. Er wordt in 2022 gestart omdat het nu lopende programma doorloopt. Het voorliggende programma start in 2022 en het college is dan dus op tijd voor de in te zetten middelen.

De heer Van der Steeg kan de gedeputeerde volgen met betrekking tot de KRW-waterlichamen, daar zit wat minder speelruimte. Bij de overige wateren ziet spreker veel meer speelruimte, met name ook in de fasering ten aanzien van de maatregelen. Met dit Bodem- en waterplan stellen de Staten de doelen vast en spreker meent dat niemand in de commissie nu precies weet wat die doelen zijn. Misschien hadden de Statenleden wel wat kunnen vinden over ambities en over de fasering van maatregelen. Er zijn inderdaad informatiebijeenkomsten geweest maar spreker heeft niet het idee dat de Staten inhoudelijk hebben mogen meepraten over de ambities, de doelen en de maatregelen. Gedeputeerde Bruins Slot meent dat het goed is om een onderscheid te maken tussen de KRW-doelen, met het stramien en de doelen voor het overige oppervlaktewater. De verbetering van de waterkwaliteit daarop is geen wettelijke verplichting maar de provincie heeft het met de waterschappen op zich genomen om hier toch stappen in te zetten. De waterschappen nemen zelf maatregelen en maken afspraken met andere partijen tot het nemen van maatregelen in het gebied. Hier worden jaarlijks voortgangsgesprekken over gevoerd met de waterschappen. Vrijwilligheid is hierin niet hetzelfde als vrijblijvendheid. De waterschappen voeren nu al veel maatregelen uit om de waterkwaliteit te verbeteren en er is vertrouwen dat de inspanningsverplichting door de waterschappen serieus genomen wordt.

De KRW schrijft voor dat bij het bepalen van de ecologische doelen ook rekening moet worden gehouden met het voorkomen van significante negatieve effecten op de functies. De maatregel van een functiewijziging van de vaarweg om de doelen van de KRW te realiseren is daarmee niet opportuun. Andersom is zowel bij het 'Perspectief op de vaarwegen' als ook bij het concept Programma Recreatie en Toerisme ook het belang van ecologie in het water geduid van vaarwegen en aangegeven dat, als er mogelijkheden zijn om natuurvriendelijke oevers te doen, er wel een stap voorwaarts wordt gedaan om ook de kwaliteit van het water en het waterleven daaromheen te verbeteren.

De heer Van der Steeg riep op om nauwkeuriger te worden om het potentie-lange termijndoel van overige wateren wat meer te duiden. In het definitieve ontwerp BWP zal een toelichting met onderbouwing per waterschap worden opgenomen. Omdat de waterschappen in bepaalde mate vrij zijn om de meest passende methodiek voor hun doelen te kiezen, zijn er gebied specifieke verschillen ontstaan. De onderbouwing van de kaartbeelden geeft daar een betere duiding van en dat zal het inzicht waar de heer Van der Steeg om vroeg verbeteren. Voor de komende planperiode is bepaald welke maatregelen door derden genomen kunnen worden en welke verbeteringen daarmee gehaald worden.

Er zal extra aandacht zijn voor het op de kaart zetten van de waterparels en om heel goed de verbinding met natuur te doen. Er wordt per jaar 10% monitoring gedaan van de biodiversiteit bij de verschillende onderdelen. Aquatisch loopt al mee maar de gedeputeerde heeft intern wel gevraagd of hier met het oog op de waterparels nog een stap extra in gezet zou kunnen worden.

Met betrekking tot de grondwaterverontreiniging op steeds grotere diepte licht de gedeputeerde toe dat water traag stroomt en langzaam steeds dieper gaat. Er is nu te zien dat oude verontreiniging in kleine pluimpjes terugkomt. Op diepte worden bestrijdingsmiddelen aangetroffen waarvoor de verboden gelden omdat er gezocht wordt naar nieuwe verontreinigingen. Dit wordt wel de vergrijzing van het grondwater genoemd. Wat binnen de wettelijke bevoegdheid ligt, wordt ook opgepakt om dit zoveel mogelijk te voorkomen. Hierbij valt te denken aan de aanpak van historische grondwaterverontreinigingen en het leveren van bijdragen aan de aanpak van nieuwe stoffen. In antwoord op de vraag van GroenLinks zal dit jaar het grondwater in Natura 2000-gebieden nadrukkelijker onderzocht worden op verontreinigingen.

De provincie heeft nog geen aanvragen voor het onttrekken van grondwater voor het koelen van datacenters ontvangen. Het college meent dat dit ook laagwaardig gebruik is. Vitens is ook zeer terughoudend met het leveren van drinkwater aan datacenters.

De vraag over de invloed van de kwaliteit van toestromend grondwater op de kwaliteit en de ecologische doelen van de oppervlaktelichamen wil de gedeputeerde graag technisch beantwoorden.

De voorzitter geeft aan dat er nog wat vragen van de SP en de SGP openstaan.

Gedeputeerde Bruins Slot meent dat de bodemvervuiling door biovergisting ook deels het milieubeleid betreft. De gedeputeerde vraagt de heer Schipper zijn tekst hierover naar het college te sturen en de gedeputeerde zal de vraag dan uitzetten in de organisatie en hier met een technische beantwoording op terugkomen.

In paragraaf 3.2.3 is met betrekking tot de opkomende stoffen en de medicijnresten beschreven wat het beleid, de inzet en actualisatie van de provincie is. Daarin is vooral van belang dat de provincie doet wat zij kan. De waterschappen doen hier ook steeds meer op. Het toelaten van stoffen is Rijksbeleid.

Voor het bereiken van de doelen voor de KRW zijn de landelijke maatregelen ook echt van belang, zoals de nieuwe Nitraatrichtlijn die nog moet komen. Het mestbeleid is ook een veel besproken onderwerp in Den Haag maar er moeten nog grote stappen worden gezet om de doelen van de KRW te behalen. Daarnaast wordt er hard gewerkt aan het Deltaplan Agrarisch waterbeheer en is er op landelijk niveau een Taskforce Mest en waterkwaliteit opgericht.

De heer Hazeleger vroeg of de strategische grondwatervoorraad voldoende is. Er zijn veel aanvullende strategische grondwatervoorraden aangewezen en volgens de analyse van de provincie moet dit de vraag naar drinkwater ook in extreme situaties kunnen accommoderen. De provincie heeft de strategische grondwatervoorraden groter neergelegd dan andere provincies.

Het is inderdaad belangrijk om grondstoffen uit rioolwater te halen en de waterschappen doen dat ook al.

De heer Germs riep op om ook naar de andere waterschappen te kijken. In de Blauwe Agenda wordt samengewerkt met Vallei en Veluwe en HDSR en met de herindeling van Vijfheerenlanden is er nu ook een waterschap en een drinkwaterbedrijf dat meer oevergrondwater uit het water haalt. De monitoringcyclus ligt vast in de EU-wetgeving.

De heer Hazeleger geeft aan dat de vraag niet was wat er extra gedaan kan worden maar hoe er inzichtelijk wordt wat er tot nu toe is gedaan richting het behalen van de KRW-doelen en wat er nog moet gebeuren.

Gedeputeerde Bruins Slot licht toe dat de insteek is om dit helder in het programma op te schrijven. De gedeputeerde merkt aan de vraag van de heer Hazeleger dat dit een van de aandachtspunten is waar verder aan gewerkt moet worden.

De voorzitter stelt dat voor haar de afdrank is dat de heer Van der Steeg niet vraagt hoe de doelen worden behaald maar hoe ze worden benoemd. Wellicht dat hier nog correspondentie over gevoerd kan worden.

Gedeputeerde Bruins Slot dankt de Staten voor hun opbouwende en inhoudelijke vragen en de tips en adviezen die het college ter harte zal nemen bij het verder brengen van het document.

De voorzitter deelt mee dat medio maart een memo naar de commissie RGW komt met de hoofdlijnen van de reacties van de partners op het concept Ontwerp. In april 2021 volgt het vaststellen van het Ontwerp Bodem- en waterprogramma voor inspraak door GS. In mei/ juni is de terinzagelegging. In november 2021 volgt de vaststelling van het Statenvoorstel, inclusief de nota van beantwoording door GS van de zienswijze voor besluitvorming door PS. In januari ligt het ter bespreking in de commissie en in februari volgt vaststelling door PS.

3 TER KENNISNAME STUKKEN

[3.1 Memo Onderzoek stikstofdepositie ganzen in Natura 2000 n.a.v. Motie 99](#)

[3.2 Memo Voorrangsregeling eigen inwoners gemeenten](#)

[3.3 Memo over zweefvliegen](#)

[3.4 Memo overzicht aanrijden met ree & das 2020 Provincie Utrecht](#)

[3.5 Memo Resultaat saldo woningvoorraad PU 2020](#)

- [3.6 Statenbrief Eerste analyse en gevolgen van twee belangwekkende Raad van State uitspraken over stikstof](#)
- [3.7 Memo Update Winterse Omstandigheden in relatie tot jachtbeheer en schadebestrijding](#)
- [3.8 Memo toekenning 2^e tranche woonimpuls](#)
- [3.9 Memo informatieverstrekking vergunningverlening stikstof vierde kwartaal 2020](#)
- [3.10 Statenbrief Vaststellen van het Ontwerp Wijzigingsbesluit Natuurbeheerplan 2021 en het Ontwerp Wijzigingsbesluit](#)
- [3.11 Statenbrief Programma Aanpak Veenweiden van Gebiedscommissie Utrecht-West](#)
- [3.12 Statenbrief Temporiseren concernopdracht Uitvoeringsstrategie landelijk gebied](#)
- [3.13 Statenbrief alternatieve methoden en preventie faunabeleid](#)
- [3.14 Statenbrief tussenbalans Utrechtse ganzenafspraken](#)

4 SLUITING

De voorzitter dankt de aanwezigen voor hun bijdragen aan deze prettige vergadering en sluit de vergadering om 16.58 uur.